

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Gödöllő, 2015. április 15-17.
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

*Békés Megye védelmi igazgatásának átalakulása, különös tekintettel a
megyei és helyi védelmi bizottságok szervezet-és feladatrendszerére*

Jelige: *Excalibur*

Pályamunka lezárásának időpontja: *2014. március*

2015.

Tartalomjegyzék

Bevezető Témaválasztás indokolása, a téma aktualitása	3
A dolgozat célkitűzései	4
A dolgozat készítés módszerei	5
1. Magyarország és ezen belül Békés megye biztonságát veszélyeztető hatások	6
1.1. Magyarország biztonságát veszélyeztető tényezők.....	7
1.1.1. Magyarországot veszélyeztető elemi csapások és ipari szerencsétlenségek..	7
1.1.2. Magyarország biztonságát veszélyeztető egyéb tényezők	11
1.2. Békés megye biztonságát veszélyeztető tényezők	15
1.2.1. Békés megye földrajza, éghajlata és fontosabb adatai	15
1.2.2. Természeti eredetű veszélyhelyzetek.....	16
1.2.3. Civilizációs eredetű veszélyhelyzetek	18
2. A védelmi igazgatás kialakulása, fejlődése és rendeltetése.....	25
2.1. Őskor	26
2.2. Ókor	26
2.3. Középkor.....	28
2.4. Újkor	29
2.5. Legújabb kor	30
2.5.1. A II. világháború előtti és alatti időszak	30
2.5.2. A II. világháború befejezésétől napjainkig terjedő időszak	32
3. Békés megye védelmi igazgatási rendszerének átalakítási folyamata.....	36
3.1. A Békés Megyei Védelmi Bizottságot érintő átalakítások	37
3.1.1. A Békés Megyei Védelmi Bizottság és titkársága új szervezeti struktúrájának kialakítása	37
3.2. A Helyi Védelmi Bizottságok át-, illetve újjáalakítása.....	41
3.2.1. 2012. évben végrehajtott feladatok	41
3.2.2. 2013. évben végrehajtott feladatok	43
4. Az „Együttműködés a Védelmi Igazgatásban – 2013.” gyakorlat jelentősége a jelenlegi struktúra hatékonyabbá tétele szempontjából.....	46
4.1. A gyakorlat előkészítése	47
4.2. A gyakorlat végrehajtása.....	49
5. Békés megye védelmi igazgatási rendszerének hatékonyságát elősegítő javaslatok	52
5.1. A területi szint működésére valamint működtetésére vonatkozó észrevételek és javaslatok	52
5.2. A helyi szint működésére vonatkozó észrevételek és javaslatok	54
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK, MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	56
JAVASLATOK A DOLGOZAT FELHASZNÁLÁSÁRA	59
FELHASZNÁLT IRODALOM	60
MELLÉKLETEK	64
1. sz. melléklet.....	65
2. sz. melléklet.....	69

*„Hiszek abban, hogy ha bármilyen területen sikeres akarok lenni,
ahhoz az kell, hogy mestere legyek ennek a területnek.”
E. L. James [1]¹*

BEVEZETŐ

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLÁSA, A TÉMA AKTUALITÁSA

A védelmi igazgatás rendszerében megjelenő feladatok rendkívül összetettek és sokrétűek. A feladatok megoldása során nemcsak a hivatásos és civil mentőszervezeteknek van nagy szerepük, hanem a közigazgatás részét képző védelmi igazgatás rendszerének is. Napjaink jogszabályváltozásai sok tekintetben érintik ezt a rendszert, de átalakul az operatív tevékenység is, hiszen mindkettőnek alkalmazkodnia kell az új elvárásokhoz. Felmerül a kérdés, hogy az átalakulások során milyen lett az új rendszer rendeltetése, felépítése, működése? További kérdés, hogy Békés megyében az átalakítások hogyan hatottak a rendszer felépítésére, működésére, és a végrehajtásra, valamint, hogy a feladatok közül az egyik fontos tevékenység, a felkészítés/felkészülés javítható-e a gyakorlatok szervezésével.

A témaválasztásomat indokolja, hogy jelenleg ezen a szakterületen teljesítek szolgálatot így a téma feldolgozása során a fenti időszakban végzett feladataimat, illetve az ezek során szerzett tapasztalataimat összegezhetem, illetve beépíthetem a dolgozatomba.

További indok, hogy az átalakulást követően már összegyűlt annyi tapasztalat, hogy értékelhető legyen az új rendszer, és a levont következtetések segítséget nyújthatnak az átalakítás további lépésőihez.

Hipotéziseim:

Feltételezem, hogy napjaink változásai indokolttá tették a védelmi igazgatás változásait, és ezek a változások egy megbízható rendszer alapját képezik.

Feltételezem, hogy az átalakulás során javult a rendszer elemeinek munkája, továbbá nagyobb szerepe és jelentősége van az együttműködésnek.

Feltételezem, hogy Békés megye védelmi igazgatási rendszere korszerű, minden szempontból megfelel az elvárásoknak, de van néhány olyan terület, amelyet javítani kell.

¹ <http://www.citatum.hu/kategoria/Siker/5> (Letöltés ideje: 2013. augusztus 30.)

A DOLGOZAT CÉLKITŰZÉSEI

A dolgozatomban vizsgálni kívánom, a védelmi igazgatás jelenlegi szerkezeti és szervezeti felépítését, annak kialakulását a fontosabb események számbavételével, illetve a folyamat során végrehajtott szakmai feladatokat. Továbbá azt is vizsgálni kívánom, hogy a jelenlegi szerkezeti és szervezeti felépítés betölti-e azt a funkcióját, melynek érdekében az átalakulásra sor került.

A témában folytatott kutatásaim során elsősorban arra kívántam a hangsúlyt fektetni, hogy értelmezsem a védelmi igazgatást, mint rendszert, annak rendeltetését és feladatait, valamint az átalakítás általános, illetve a megyénkben végrehajtott változások folyamatát.

Vizsgálom és értékelem továbbá, a Békés Megyei Védelmi Bizottság (a továbbiakban: BMVB) által szervezett „Együtt a Védelmi Igazgatásban – 2013” /EVIG-2013/ gyakorlatot (a továbbiakban: gyakorlat), amelynek szervezésben és lebonyolításában én is tevékenyen részt vettem. A gyakorlat előkészítésének, lebonyolításának és tapasztalatainak bemutatásával, azokra a módszerekre és eljárási rendekre teszek javaslatot, amelyeket a későbbiekben végrehajtandó gyakorlatok során követendőnek gondolok.

Ezt követően – építve az előbbiekre - véleményt fogalmazhatok meg arra vonatkozóan, hogy a napjainkat meghatározó körülményekre figyelemmel, (kül-, és belpolitika, világ-, nemzetgazdasági folyamatok, természeti jelenségek, stb.) a védelmi igazgatás jelenlegi struktúrája milyen feltételekkel lesz alkalmas lekövetni, illetve lekezelné a veszélyeztető tényezők által okozható káros hatásokat és eseményeket.

Végezetül a téma feldolgozás megállapításai, és a saját tapasztalataim alapján konkrét javaslatokat és eljárásokat kívánok megfogalmazni a védelmi igazgatási rendszer alaprendeltetésének megvalósulása, illetve az eredményes védelmi gyakorlatok szervezése érdekében.

A DOLGOZAT KÉSZÍTÉS MÓDSZEREI

A dolgozat írása során törekedni kívánok a tudományos megalapozottságra. Rendszerszemlélettel közelítem meg a témákat, az elemzéseket, valamint így kívánom elvégezni az egységbe foglalásukat. A következtetések kialakítása, valamint a következtetések gyakorlattal való alátámasztása során szintén a rendszerszemléletességre törekszem.

Töreksem a téma vertikális és horizontális összefüggéseinek feltárására, a célok, a módszerek, és a tudományos eredmények összetartozásának megtartására.

A fentiek megvalósítása érdekében azt a módszert kívánom alkalmazni, hogy a szakirodalmak és a gyakorlati munkám során készített dokumentumokat, valamint a tapasztalataimat elemezni fogom, melyet követően ezekből fogok egy új anyagokat létrehozni.

Elsősorban az egyes esetekből kívánok általános következtetéseket levonni, valamint az analógia eszközét alkalmazva, az alábbi módszerekkel kívánok dolgozni:

- **Tanulmányozom** a témával kapcsolatban megjelentetett írott és elektronikus szakirodalmat, a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (a továbbiakban: Békés MKI) és alárendelt szervezeti egységeinek, valamint a települések védelmi dokumentumait, a vonatkozó jogszabályokat és közjogi szervezetszabályozókat.
- **Elemzem és értékelem** a védelmi szakemberekkel készített interjúkat, az azokban elhangzottak beépíthetőségének lehetőségét.
- **Amennyiben lehetőségem lesz, részt kívánok venni** a témával kapcsolatos konferenciákon, előadásokon, és **felhasználni** azok tapasztalatait, ajánlásait.
- **Elemzem és feldolgozom** a polgári védelem és a katasztrófavédelem területén teljesített 12 év szolgálati időm során a választott témával kapcsolatban szerzett szakmai ismereteimet és tapasztalataimat.
- **Elemzem** azokat a gyakorlati megoldásokat, amelyeket a védelmi igazgatási szakemberek a települések védelmi képességeinek kialakítása érdekében végeztek, **értékelem** azok hatékonyságát és a gyakorlatban történő alkalmazhatóságát.
- **Kutatom**, hogy a védelmi igazgatás területi és helyi szintű elemei miként tudják alkalmazni a jelenlegi terveket, illetve mi a véleményük ezekről.
- **Konzultációkat és szakmai megbeszéléseket folytatok** a szakterület elismert képviselőivel, szakembereivel, oktatóival és kutatóival, a tőlük kapott információkat rendszerezem és feldolgozom.

1. MAGYARORSZÁG ÉS EZEN BELÜL BÉKÉS MEGYE BIZTONSÁGÁT VESZÉLYEZTETŐ HATÁSOK

„Az emberiségnek története során s létének minden pillanatában ki kellett küzdenie, meg kellett teremtenie önnön szabadságát, biztonságát és méltóságát egy veszélyekkel s félelmekkel teli univerzumban.”

Hankiss Elemér [1]²

A védelmi igazgatás szerepének, jelentőségének és létjogosultságának megértéséhez szükségesnek tartom, hogy bemutassam azokat a körülményeket, hatásokat és jelenségeket, amelyek döntően befolyásolják, illetve befolyásolhatják a mindennapi életünket.

Az egyénnek az egyik, ha nem a legerősebb igénye a kiszámíthatóság, ami alapján meg tudja tervezni a számára fontos dolgokat, mint pl.: tanulás, családalapítás, anyagi javak megszerzése, stb. A fentiek megvalósíthatóságának elengedhetetlen előfeltétele a biztonság [2]³, amely megteremti a biztonságérzetet [2]⁴. A védelmi igazgatás aspektusából vett szakirodalom, az alábbiak szerint határozza meg a biztonság fogalmát:

„Biztonság: embernek vagy embercsoportoknak, országoknak, régióknak, a maguk reális védelmi képességein és más hatalmak hatékony garanciáin nyugvó olyan állapot, helyzet, amelyben kizárható az esetlegesen bekövetkező veszély, illetve adottak az ellene való eredményes védekezés eszközei.” [3]⁵

Az egyén ezeket az elvárásokat, természetesen megfogalmazza a társadalom felé is. A társadalmat és annak érdekeit, pedig - az egyén(ek) által megválasztott, ezáltal közhatalmi jogkörökkel felruházott - a politikai rendszernek, azon belül az államrendszernek [4]⁶ kell képviselnie.

A mindenkori államrendszerek mindig is fontosnak tekintették a biztonság megteremtését, igaz ezen akaratok minden történelmi korban más és más formában valósultak, illetve valósulhattak meg.

Napjainkban a biztonság teljesen másként jelenik meg, mint korábban, hiszen a XX. század során - történelmi léptékkal mérve - robbanásszerűen végbement tudományos felfedezések gyökeresen átalakították az egyének és a társadalmak addigi életét és életfelfogását. Nyilván a fejlődés a XXI. században is folyamatos és töretlen.

²<http://www.citatum.hu/kereso.php?kereses=vesz%E9lyek&lap=3> (Letöltés ideje: 2013. szeptember 10.)

³ „**biztonság** fn 1. Veszélyektől v. bántódástól mentes (zavartalan) állapot.~ ban van

⁴ „~ **érzet** fn 1. Annak tudata, érzése, hogy biztonságban vagyunk.”

⁵ 36. oldal

⁶ 27. oldal: „Ma már általánosnak tekinthető az a nézet, mely szerint a politikai rendszer fogalma a társadalom valamennyi politikai intézményét, szervezetét átfogja. Ez közelebbről azt jelenti, hogy az államrendszer a politikai rendszernek csupán egyik, bár rendkívül lényeges összetevője.”

A fentiek alapján belátható hogy a biztonság több dimenziójának (politikai, katonai, gazdasági, pénzügyi, társadalmi, környezeti) együttes kezelése szükséges. Ezt Magyarország legfőbb népképviselői szerve az Országgyűlés által alkotott törvények, illetve Magyarország Kormánya által elfogadott határozatok is deklarálják.

1.1. Magyarország biztonságát veszélyeztető tényezők

A biztonságot veszélyeztető hatásokat, sokan és sokféle szempontok alapján rendszerezték már. Én azon szempontok alapján rendszerezem, ezeket, melyeket az Országgyűlés és a Kormány is alapul vesz akkor, amikor választ kíván adni a biztonság megteremtésére.

A bekövetkező (vagy bekövetkezett) veszélyeztető hatások annak kiváltó okai alapján alapvetően két nagy csoportra osztom:

- emberi akarattól függetlenül kialakuló, tehát nem szándékos,
- direkt vagy közvetett módon, de mindenképp szándékos emberi tevékenységgel összefüggő.

1.1.1. Magyarországot veszélyeztető elemi csapások és ipari szerencsétlenségek

Magyarország Alaptörvénye az alábbiak szerint teremti meg a jogalapját annak, hogy elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén a Kormány a szükséges intézkedéseket meg tudja tenni:

„53. cikk (1) A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.” [5]

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.) 44. § határozza meg azokat a tényállásokat, amelyek az Alaptörvény 53. Cikkében meghatározott „Veszélyhelyzet”, mint különleges jogrend bevezetését is megalapozzák. Ezek az események az alábbiak:

„a) elemi csapások, természeti eredetű veszélyek, különösen:

aa) árvízvédekezés során, ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, vagy töltésszakadás veszélye fenyeget,

ab) belvízvédekezés során, ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és a veszélyeztetés olyan mértékű, hogy a kár megelőzése, az újabb elöntések elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit,

ac) több napon keresztül tartó kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás,

ad) más szélsőséges időjárás következtében az emberek életét, anyagi javait a lakosság alapvető ellátását veszélyeztető helyzet következik be,

ae) földtani veszélyforrások.

b) ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek, különösen:

ba) a veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti,

bb) nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolja és a lakosság nem tervezett sugárterhelését idézi elő.

c) egyéb eredetű veszélyek, különösen:

ca) tömeges megbetegedést okozó humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány,

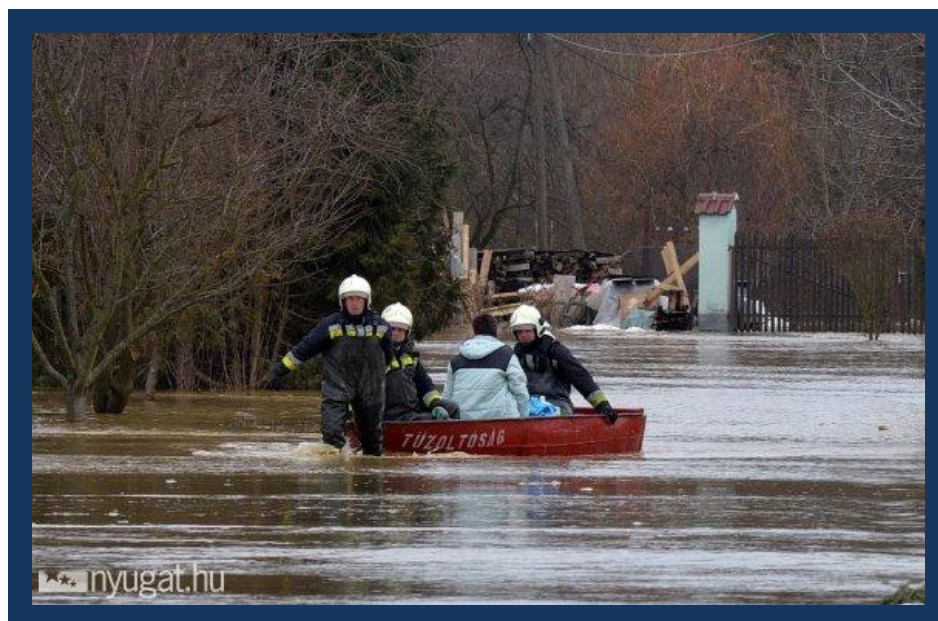
cb) ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek haváriaszerű szennyezése,

cc) bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja,

cd) a kritikus infrastruktúrák olyan mértékű működési zavara, melynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül, vagy több megyét érintően akadályozott.”[5]

A felsorolásból levezethető, hogy Magyarországot az alábbi elemi csapások, illetve ipari szerencsétlenségek fenyegetik:

- árvíz (2013. február 27-én Vas megyében is árvíz volt, melyet az 1. kép illusztrál)
- belvíz,
- szélsőséges időjárás,
- földrengés,
- talajsüllyedés,
- veszélyes anyagok és hulladékok ellenőrizetlen szabadba jutása,
- nem tervezett radioaktív kisugárzás,
- járványok (humán és állat),
- ivóvíz bázisok szennyezése,
- légszennyezettség,
- lakosság alapvető ellátását megakadályozó kritikus infrastruktúra elemek működési zavarai.

1. kép: Körmeni tűzoltók hoznak ki egy asszonyt az egyik víz által körül zárt házból

Készítette: nincs megnevezve, Forrás: [7]

Az elmúlt időszakban készült el a „Nemzeti katasztrófa kockázat értékelés”, melyben a legveszélyeztetőbb tényezőknek az alábbiakat nevesítik:

- ár-, és belvíz,
- rendkívüli időjárás,
- földrengés,
- erdőtűz,
- iparbiztonság,
- társadalmi jellegű katasztrófák. [8]⁷

A tárgyban történt kutatásom során egyértelművé vált, hogy a 2011-ben megkezdett munkát megelőzően a szakemberek már számoltak a természeti katasztrófák növekedésével, és ezen véleményüket természetesen megosztották a szakmán kívül a társadalommal is. Erre példa a Dr. Muhoray Árpád nyá. pv. vezérőrnagy 2010-ben készített tanulmánya is.

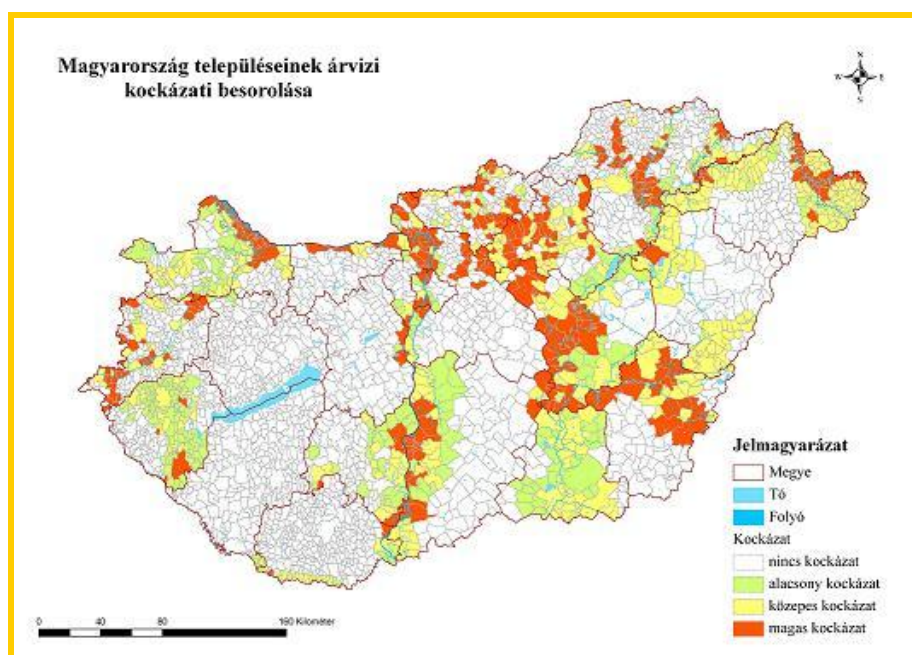
„Az előttünk álló időszak sem lesz könnyű, ez előre látható. Az egyre szaporodó és szélsőséges viharok, árvizek, havazások próbára teszik a kialakított rendszert, a nap, mint nap hallható klímaváltozással járó hőhullámok, fagyok gondolkodásra fogják készíteni a polgári védelmet is annak érdekében, hogy a hatékony válaszadás érdekében milyen lépéseket kell majd megtenni. A probléma összetettségét jelzi az az érdekes tény is, hogy egyformán van jelen az aszály és az árvíz, egyszer a kezelhetetlen mennyiségű vízzel kell megküzdenünk,

⁷ 132. oldal

máskor pedig az olykor éveken át tartó szárazság okoz megoldhatatlan problémát, hőségriadót”. [9]⁸

A „Nemzeti katasztrófa kockázat értékelés” megállapításai közül az ár-, illetve belvízre vonatkozó részeit az 1. és 2. ábra is alátámasztja. Az ábrákból kiderül, hogy az **árvízi** kockázat kiemelten jelentkezik Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Borsod és Békés megyékben, de jelentős Vas, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád, Fejér, Tolna, Bács-Kiskun, Csongrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben is, míg a **belvíz** főleg Somogy, Fejér, Pest, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun és Csongrád megyékben jelenik meg veszélyforrásként.

Békés megye mindkét veszélyeztető hatás tekintetében jelenős mértékben érintett, ami egyúttal meg is határozza megyénkben a védelmi igazgatás katasztrófavédelmi szempontú tevékenységének prioritását.

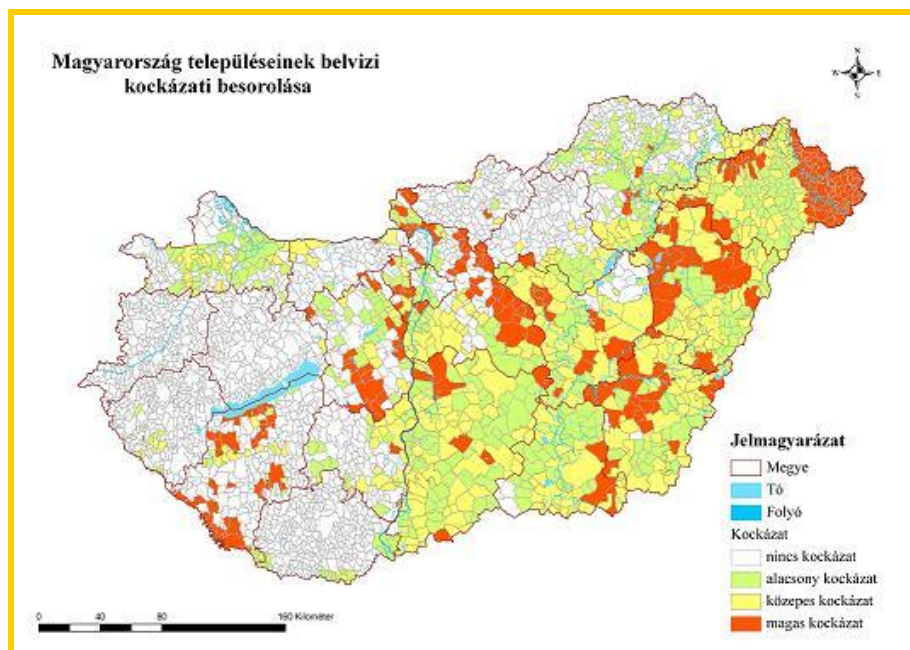

1. ábra: Magyarország településeinek árvízi kockázati térképe

Készítette: nincs megnevezve, Forrás: [8]⁹

⁸ 32. oldal

⁹ 17. oldal, 9. ábra

2. ábra: Magyarország településeinek belvízi kockázati térképe

Készítette: nincs megnevezve, Forrás: [8]¹⁰

1.1.2. Magyarország biztonságát veszélyeztető egyéb tényezők¹¹

A biztonság napjainkban oszthatatlan, ezért a nemzetközi események közvetetten – esetleg közvetlenül is – hazánkra is meghatározó módon hatnak. Magyarország jelenlegi társadalmi berendezkedése, valamint euro-atlanti integrációja azt eredményezi, hogy biztonsági helyzetünk szilárd. Ugyanakkor a szövetségi státuszunkból adódóan nem választhatóak külön Magyarország és a szövetségi rendszerünket érő fenyegetettségek. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája szervesen illeszkedik a NATO liszaboni csúcsertekezletén¹² elfogadott új szövetségi stratégia koncepciójához. A dokumentum szerint a NATO alaprendeltetése és ebből eredő feladatai nem változnak: az új koncepció lényege, hogy új prioritásokat határoz meg. Eszerint a NATO a májusi Szakértői Jelentésben is szereplő fenyegetések elleni védelemre kíván összpontosítani, vagyis a sebezhető kritikus infrastruktúra és informatikai rendszerek (kiberbiztonság) megerősítésére, a tömegpusztító fegyverek proliferációjára (terjedésére), a rakétavédelemre, valamint a terrorizmus és szélsőséges mozgalmak elleni védelemre.[10]

Csökkent tehát az energiabiztonság, a klímaváltozás, a vegyi-biológiai-radiológiai és nukleáris (CBRN) védelem kérdéskörére fektetett hangsúly, amiket inkább más politika-

¹⁰ 18. oldal, 10. ábra

¹¹ Jelen fejezetben a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozatban foglaltakat tekintetem irányelvnek.

¹² A csúcsertekezlet 2010. november 19-20-án került megtartásra.

gazdasági eszközökkel rendelkező szervezetekre (EU, ENSZ) hagynak. Ezeket a fenyegetettségeket az alábbiak szerint foglalhatjuk össze:

- Több régiót érintő (nagy méretű), államok közötti katonai összecsapások veszélye csökkent, ugyanakkor tágabb környezetünkben továbbra is fennáll a hagyományos konfliktusok lehetősége, amelyek hatásai közvetett módon érinthetik hazánkat is.
- Azok a régiók, amelyekben az államok egymás közötti vagy az államokon belüli konfliktusok jelen vannak, illetve gyenge és működésképtelen államok, valamint a világ több államában folytatott erőteljes fegyverkezés veszélyt jelentenek a szövetségi rendszerünkre és Magyarországra is. Ezeken a helyeken jellemzően etnikai és vallási alapokon megjelennek az erőszakos és fegyveres belső konfliktusok is, melyek kiinduló pontjai lehetnek a szélsőségeség, a terrorizmus, valamint a fegyver-, kábítószer-, és emberkereskedelemnek.
- A tömegpusztító fegyverek, melyek vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris pusztító képességekkel bírnak és azok hordozóeszközeik elterjedése jelentősen megnövekedett. Az elterjedés jellemző egyes államokra, illetve nem kizárható, hogy államoktól független szervezetekre (pl.: terrorista csoportok), mely által hazánk közvetlenül is stratégiai fenyegetettségnek van kitéve, hiszen ezek az eszközök Magyarország területére is eljuttathatóak.
- Magyarország pénzügyi biztonságát leginkább a jelentős mértékű külső és belső adósság, a külföldi befektetők tulajdonában lévő államadósság nagy aránya, valamint a devizaadósság magas aránya okozza.
- Energiabiztonságunk létfontosságú számunkra is, akár csak más országoknak. Az importfüggőségünk nagyon magas, amely sok kockázatot rejt magában, mind a lakosság ellátás, mind a gazdaság igényének kielégítése szempontjából.
- Mára Magyarországon is – ahogy több országban – a kábítószer kereskedelem és a fogyasztás olyan méreteket ölt, mely össztársadalmi összefogást és problémamegoldást igényel.
- A migráció jelenthet gazdasági és demográfiai előnyöket, de okozhat köz- és nemzetbiztonsági kockázatokat is. Az illegális migránsok hazánkat ma még tranzitországnak tekintik, de nem zárható ki az sem, hogy célország legyünk. Nyilván, ha ez így alakulna, akkor több biztonsági kockázatot is jelentene. [10]
- A terrorizmus általi veszélyeztetettség hazánknak alacsony, azonban a külföldi eredetű vagy a külföldi magyar érdekeltségek elleni fenyegetettségekkel számolni kell. 2001. szeptember 11. a terrorizmus vonatkozásában egy új korszak kezdete, hiszen

bebizonyosodott, hogy a világon egy ország sem tudhatja magát teljes biztonságban, ezzel a fanatista és kiszámíthatatlan veszéllyel szemben.

2. kép: A második repülőgép érkezik a WTC felé

Készítette: nincs megnevezve, Forrás: [11]

- Egyre több és összetettebb problémát jelent és könnyen konfliktusokhoz vezethet az egészséges ivóvízhez jutás, az egyre súlyosbodó élelmiszerhiány, a globális éghajlat-és klímaváltozás, az egyre szélsőségesebb időjárási jelenségek, valamint a természeti-és nyersanyag erőforrások kimerülése. Ezek a jelenségek nemcsak egy-egy ország, hanem egy térség biztonságát és fejlődését is veszélyeztethetik. Magyarországra – földrajzi elhelyezkedése miatt - fokozottan hatnak a környező országokban keletkező környezeti és civilizációs ártalmak, az árvizek, a víz-és levegőszennyezések.
- Egyes országok kedvezőtlen társadalmi és gazdasági folyamatait kihasználva megjelenhet a szervezett bűnözés, amely, ha kellőképpen megerősödik, akkor határokon túl is terjeszkedik. Ezen csoportok, igyekeznek a legális tevékenységüket, befolyásukat növelni, nemcsak a gazdaságban, hanem azon túl is, valamint a politikai döntések befolyásolásától sem riadnak vissza.
- Elsősorban a társadalmi, de a szociális feszültségeket is kihasználva megjelennek a szélsőséges csoportok. Ezek a csoportok mások alapvető jogait nem tartják tiszteletben, olyannyira, hogy korlátozzák is azokat, illetve az alkotmányos intézmények működését is megzavarják. A legnagyobb nemzetbiztonsági és alkotmányos kockázat abban testesül meg leginkább, hogy az állam erőszak-monopóliumát megkérdőjelezzik, esetenként ki is sajátítják maguknak. [10]

➤ A veszélyeztető hatások között meg kell említeni a létfontosságú rendszerek és létesítmények fenyegetettségét. Ez a terület egyre dinamikusabban fejlődik. Az Országgyűlés - megfelelően a valós kockázatok okozta kihívásoknak és az Európai Unió tagságunkból adódó kötelezettségeknek – megalkotta a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvényt. A törvényben meghatározásra került az *európai létfontosságú rendszerelem* és a *nemzeti létfontosságú rendszerelem* fogalma is. A törvény alapján az európai létfontosságú rendszerelem fogalma: „*e törvény alapján kijelölt olyan létfontosságú rendszerelem, amelynek kiesése jelentős hatással lenne – az ágazatokon átnyúló kölcsönös függőségből következő hatásokat is ideértve – legalább két EGT-államra*” [12]¹³, míg a nemzeti létfontosságú rendszerelem fogalma: „*e törvény alapján kijelölt olyan létfontosságú rendszerelem, amelynek kiesése a létfontosságú társadalmi feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős hatása lenne Magyarországon*”.[12]¹⁴ A létfontosság kritériumai, illetve elemei:

- jogszabályban meghatározott ágazathoz tartozzon,
- a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához elengedhetetlen legyen, illetve
- kiesése (a létfontosságú társadalmi feladatok folyamatos ellátásának hiánya

miatt) jelentős következményekkel járjon. A jogszabályban meghatározott ágazatok az alábbiak:

1. Energia
2. Közlekedés
3. Agrárgazdaság
4. Egészségügy
5. Pénzügy
6. Ipar
7. Infokommunikációs technológiák
8. Víz
9. Jogrend – Kormányzat
10. Közbiztonság – Védelem [12]¹⁵

A Kormány rendeletben határozta meg a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosítási eljárását, az európai és nemzeti rendszerelemek kijelölési és visszavonási eljárási

¹³ 1. § c) pont

¹⁴ 1. § g) pont

¹⁵ 1-3. mellékletek

rendjét, az üzemeltetők kötelezettségeit, az ellenőrzés rendjét, a nyilvántartási és adatbiztonsági előírásokat, valamint az együttműködés rendjét.[13].

A jogszabályban meghatározott ágazatok közül jelenleg az **energetikai**¹⁶, az **egyes rendvédelmi szervek**¹⁷, az **agrárgazdasági**¹⁸, illetve a **vízgazdálkodási**¹⁹ létfontosságú rendszerelemek és létesítmények azonosítása, kijelölése és védelme került meghatározásra.

1.2. Békés megye biztonságát veszélyeztető tényezők

1.2.1. *Békés megye földrajza, éghajlata és fontosabb adatai*

A megye Magyarország Dél-keleti részén található. Három megyével (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád) határos belföldi, és Romániával külföldi vonatkozásban.

Hazánk egyik legmélyebben fekvő és egyben leegyenletesebb domborzatú területe, a Körös-vidék és a Körös-Maros közére terjed ki.

Tágabb értelemben vett földrajzi helyzete alapján a mérsékelt kontinentális éghajlat jellemzi, de időszakosan mediterrán és óceáni hatások is érvényesülnek.

A megye fontosabb adatai [14]²⁰:

- A megye lakosságának létszáma: 367.073 fő
- Települések száma: 1 megyei jogú város
21 város
53 község

Összes település: 75

- A megye területe: 5631,02 km²
- A megye népsűrűsége: 66,7 fő/km²
- Település-sűrűség: 100 km²-re átlagosan 1,33 település jut.

¹⁶ az **energetikai** létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 360/2013. (X. 11.) Korm. rendelet

¹⁷ az **egyes rendvédelmi szervek** létfontosságú rendszerei és létesítményei azonosításáról, kijelöléséről és védelméről, valamint a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet módosításáról szóló 512/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet

¹⁸ a létfontosságú **agrárgazdasági** rendszerelemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 540/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet

¹⁹ a létfontosságú **vízgazdálkodási** rendszerelemek és vízellátási létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 541/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet

²⁰ Az adatok a Békés Megyei Védelmi Bizottság Területi Veszélyelhárítási Tervéből származnak, amely a Békés Megyei Védelmi Bizottság a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 30. § (2) és (3) bekezdése alapján elkészítette a (7) bekezdés szerint 2013. augusztus 8-i ülésén megtárgyalta és jóváhagyásra javasolta, a (3) bekezdés értelmében a BM OKF főigazgatójának egyetértésre megküldte (2013. szeptember 3-án egyetértet vele) és ezt követően a Békés Megyei Védelmi Bizottság elnöke 2013. szeptember 20-án a (6) bekezdésnek megfelelően jóváhagyta.

1.2.2. Természeti eredetű veszélyhelyzetek

Hidrológiai eredetű veszélyek (Árvíz)

A megye területén húzódik és meghatározó szerepet tölt be a Fehér-, a Fekete-, a Sebes-, a Kettős-, a Hármas-Körös, a Berettyó, valamint a Hortobágy- Berettyó.

A Körösök vízgyűjtő területének (kb. 27.537 km²), mintegy 53%-a Románia területén található. Az előzőekben felsorolt folyók hegységi és síksági területen folynak. A folyók vízkészletének jelentősebb része a hegyvidéki vízgyűjtőkről származik, ez azt jelenti, hogy esetenként teljesen kiszolgáltatottá válik a Körös-völgy az árvizek vonatkozásában. Az érkező (vagy nem érkező) vízkészleteket a természeti jelenségeken túl befolyásolja Románia politikai, társadalmi, valamint gazdasági viszonyai és az ehhez kapcsolódó román vízkészlet-gazdálkodási elképzelései. A Körösökön és a Berettyón a téli és a kora tavaszi csapadékok (esőzés és a hóolvadás) nyomán kialakuló árhullámok a szakaszosságoknak megfelelően vonulnak le. A Sebes- és a Fekete-Körösökön rendkívüli hevedű árhullámok a jellemzőek, amely az 1500 m tengerszint feletti magasságot meghaladó Bihar-hegységből adódik.

A több csapadék, vagy a gyors hóolvadás következtében kialakuló árhullámok nagyon gyorsan eléri (24 óra alatt) a magyar határt, és további 10-12 óra alatt gyakran a korábbi vízszintet meghaladó értéken tetőznek. A Körösök vízjárása egyenetlen és a vízzállításuk is szélsőséges. A legkisebb és legnagyobb vízhozamok aránya eltérő, a „vízjáték” meghaladja a 10 m-t. A magas vízállás márciusban, áprilisban és júniusban fordul elő, a „kisvizek” augusztusban, szeptemberben jellemzőek.

A megye 25 települése közvetlenül vagy közvetetten ki van téve az árvízveszélynek. Ezeken a településeken, mint egy 223.943 ember él. A megyében 40 település található a mentesített ártereken, melyből 12 körtöltéssel rendelkezik.

Árvízvédelmi szükségtározók:

	területe (km ²)	kapacitás (millió m ³)
Mérges	19,0	87,2
Kisdelta	5,8	26,0
Mályvádi	36,9	75,0
Összesen:	61,7	188,5

A Körösökön a XX. században 1995. decemberében volt a legnagyobb árvíz, míg a XXI. század eddig eltelt időszakában 2006 tavaszán a Hármas-Körösön. [14]

Hidrológiai eredetű veszélyek (Belvíz)

A megye településeinek jelentős része rendelkezik bel-, és külterületi kiépített belvízelvezető rendszerekkel. A rendszeres karbantartásuk nem minden esetben éri el a megkívánt szintet, ezért, valamint a tulajdonjoguk tisztázatlansága miatt számolni kell az 1999. óta szinte évente bekövetkezett jelentős anyagi károkat okozó belvízi veszélyeztetettséggel.

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet alapján Békés megye területén található:

- 6 db erősen veszélyeztetett „A” kategóriába,
- 23 db közepesen veszélyeztetett „B” kategóriába,
- 19 db enyhén veszélyeztetett „C” kategóriába tartozik.

Vízszenyezés élő vizekben, ivóvízkészletekben

A megye területén sok élővíz (csatornák, bányatavak) található. Ezek szándékos vagy gondatlanság következtében bekövetkező szennyezésével számolni kell, de ezek nem jellemzőek.

A települések ivóvízellátása felszín alatti vizekből történik, e tekintetben jelentősek a Maros hordalékkúpjának felszín alatti ivóvízvédelmével kapcsolatos feladatok.

Rendkívüli időjárási körülmények, nagy mennyiségű csapadék, szélvihar, aszály

A megyére jellemző változékony éghajlat kedvez a szélsőséges időjárási viszonyoknak.

A közelmúltban jellemzően jelen voltak térségünkben a viharok, orkánok, aszályok, havazás, hirtelen felmelegedéssel járó hóolvadással egyidejűleg jelentkező esőzésből kialakuló belvizek.

1995 novemberében a rendkívüli téli időjárási viszonyok következtében számos kistelepülés megközelíthetatlenné vált, járhatatlanná váltak a fő és alsórendű közlekedési útvonalak, valamint bekötőutak. A lakossági ellátásában jelentős zavarok keletkeztek.

2008. március 1-jén ÉNY-DK irányú orkán erejű szél söpört végig a megyén, a vihar következtében a megyében 21 településen összesen 545 személyi tulajdonú ingatlanban keletkezett kár, a megyét érintő legsúlyosabb károk Dévaványa településen keletkeztek, 200 ingatlan esetében.

Mezőhegyes város területén 2010. június 18-án a hatalmas széllel és dió nagyságú jégesővel érkező vihar felbecsülhetetlen károkat okozott. Az ítéletidő a település 2899 db lakóingatlanából 1568-ban okozott károkat. A sérült ingatlanok több mint 30%-a jelentős

károkat szenvedett, hiszen tetők, mennyezetek szakadtak be, kémények dőltek le, továbbá a város területén lévő parkokban, ligetekben pótolhatatlan károk keletkeztek.

A nagytáblás mezőgazdasági földművelésből eredően az erdősávok hiányában jelentős károkat okozhatnak a szél és porviharok.

Földrengés, talajsüllyedés

A megyénkben Battonya-Békéscsaba irányú törésvonal található, melynek következtében Békés város térségében földrengés zóna és fészek található. Az adott környezetben 40 földrengést regisztráltak. A legnagyobb intenzitású 1978. július 22-én keletkezett Békés térségi epicentrummal, melynek erőssége 6-os volt, és Békés településen épületkárokat is okozott. A földrengést megelőzően 17 rengést jegyeztek fel, az elsőt 1924-ben. 1978-tól napjainkig a terület aktivitása csökkent, a legutóbbi rengést 2008 novemberében regisztrálták Muronyi fészekkel. Valószínűleg azok a földrengés-források, (békéscsabai, békési, kétegyházi, eleki), melyekből már kipattantak rengések, továbbra is aktívak maradnak, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a távolabbi, nagyobb rengéseket gerjesztő forrásokat sem.

1992-ben tömegesen jelentkeztek süllyedésből eredő épületkárosodások, Medgyesbodzáson és a környező településeken. Ebben a térségben 360 lakóingatlanból 275-ben jeleztek és regisztráltak jelentős altalajsüllyedésből eredő épületkárokat. 2003-ban a térségben hasonló jellegű épületkárosodásokat regisztráltak, mely egyfajta ismétlődést mutat. A vizsgálatok az okot, okokat egyértelműen nem tudták meghatározni.

1.2.3. Civilizációs eredetű veszélyhelyzetek

Légszennyezés

A térség iparában az élelmiszeripar dominál, ezért az ott alkalmazott technológiákra jellemző anyagokkal kell számolnunk.

A fentiek alapján számolni kell az ammónia-, és klórömlés során kiszabaduló anyagokkal, illetve ipari üzemek csarnoktüzei során felszabaduló nagy mennyiségű káros égéstermékekkel.

A közlekedésből származó nitrogén-oxid szennyezettség nem számottevő.

Veszélyes anyagok előállítása, felhasználása, tárolása

Békés megyében jelenleg 2 db felső küszöbértékű 5 db alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és 22 db azonosított küszöbérték alatti üzem és kiemelten kezelendő létesítmény működik.²¹

Ugyanakkor számottevő az időszakos mezőgazdasági munkákhoz alkalmazott vegyi anyagok rágszáló és gombaölő szerek, valamint műtrágya felhasználása és tárolása.

A fentiek alapján elsősorban az üzemi dolgozók, illetve az üzem közvetlen környezetében élő lakosság vonatkozásában jelentenek veszélyforrást a vegyi anyagok.

Veszélyes anyagok szállítása közúton, vasúton és légi úton

A megyében a veszélyes anyag szállítása jellemzően a közvetlen felhasználó üzemekhez történik.

A térség közúti forgalmának döntő többsége a 44-es, a 46-os és a 47-es számú főútvonalakon zajlik a települések felé. A veszélyes anyagok tranzit szállítmánya közúton nem jellemző, hiszen közúti határátkelőhelyeink veszélyes anyag be- és kiléptetésére nincsenek kijelölve.

A közúti veszélyesáru-szállítás során jelentkező káros események elsősorban a szállító járművek nem megfelelő műszaki állapota, a gépjárművezetők mulasztása, illetőleg a jármű közlekedési balesete miatt következnek be. Ezek az események bármikor és szinte bárhol bekövetkezhetnek, ezért a szükséges és elégséges intézkedések megtételére minden a feladat és hatáskörében érintett szervnek/szervezetnek állandó jelleggel fel kell készülnie.

A vasúton történő szállításnál a megye, mint tranzit terület érintett, a megyén így áthaladó veszélyes anyagok mennyisége és típusa ugrásszerűen megnőtt az elmúlt időszakban.

Kiemelten kezelendő a veszélyeztetettséget illetően a Nagylapos-Gyomaendrőd-Lökösháza vasúti fővonal, illetve a Békéscsaba-Orosháza szárnyvonal.

A megye légterében egy nemzetközi légi folyosó van kijelölve. A veszélyes áru szállítások gyakorisága, tevékenységi köre légitársaságokként eltérő. Egyes szállítványozók nem, vagy csak korlátozott mértékben, bizonyos anyagcsoportokra leszűkítve vállalnak szállítást. Területi szinten a légi szállításokról információ nem áll rendelkezésre.

Így nem hagyható figyelmen kívül légi járművek meghibásodása, illetve a légi úton történő veszélyes anyagok szállítása által okozott veszélyeztetettség sem.

²¹ Az adatok a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság honlapjáról származnak
Forrás: <http://bekes.katasztrofavedelem.hu/veszelyes-ipari-uzemek>
(Letöltve: 2013. szeptember 11.)

Veszélyes hulladékok hatásai

A megye települései vonatkozásában veszélyes hulladékokkal elsősorban városok ipari üzemei (nyomda, baromfifeldolgozó ipari üzemek) kapcsán kell számolni, melyek környezeti- és egészségvédelmi problémaként a növényzet, a talaj, valamint a felszín alatti vizek szennyezését eredményezhetik.

A szilárd települési hulladékok ugyancsak komplex módon veszélyeztetik a környezet elemeit, a felszín alatti vízkészletet és a levegőt, ezért egészségügyi szempontból is veszélyforrássá válhatnak.

Robbanás üzemi környezetben, lakókörnyezetben

Az emberi mulasztás, vagy technológiai fegyelem megsértése kapcsán számolni kell üzemi környezetben és lakókörnyezetben bekövetkező robbanással, melyek elsősorban földgáz, vagy propán-bután gázkeverékek, tekintettel arra, hogy a korábban hosszú évekig metán tartalma miatt veszélyes ivóvíz-kitermelés mára már biztonságos technológiával folyik.

Nem kizárt, de ez idáig nem volt jellemző a terrorcselekményekkel összefüggő robbantások, melyek kis területen ugyan, de jelentős károkat okozhatnak, és veszélyt jelenthetnek.

Tűzeset, mely a lakosságot és az anyagi javakat tömeges mértékben veszélyezteti

A korábbi években a tartós szárazság miatt jelentős mezőgazdasági értékek szenvedtek károkat. Így nem hagyható figyelmen kívül a szántóföldeken, mezőgazdasági területeken, valamint lakókörnyezetben a lakosságot és az anyagi javakat veszélyeztető nagy kiterjedésű, illetve jelentős károkat okozó tüzek elleni védekezés feladatainak megszervezése.

Létfontosságú rendszerelemek zavarai, közművek leállása

A technikai meghibásodások, emberi hanyagság, a rendkívüli időjárási körülmények miatt (szélvihar, ónos eső, hóvihar) számolni kell e rendszerek veszélyeztetettségére, melynek kapcsán akár települések, illetve településcsoportok maradhatnak időszakosan szolgáltatás nélkül.

Ennek a területnek a részletes felmérése, beazonosítása napjainkban is folyamatos zajlik.

Jellemzően visszatérő tömegmozgások, torlódások

A megye három közúti határátkelőhellyel rendelkezik (Gyula, Méhkerék, Battonya), melyeken a korábbi években rendszeresen jelentkezett a tranzitforgalom torlódása. A megváltozott forgalomszervezési feltételek és közlekedési szokások, valamint a bővített átkelőhelyek kedvezőbb feltételeket jelentenek ugyan, de nem kizárt a határátkelőhelyeken a torlódás, esetleg a tartós várakozás.

Járvány, járványveszély, állategészségügyi járványveszély

Megyénk – mint az ország más részei is – állandó jelleggel ki van téve mind humán, mind, pedig állatjárványoknak. Ezek – amennyiben kialakulnak - jellemzően nagy kiterjedésűek és nagy tömegeket érintőek.

Az emberek és az állatok körében fellépő fertőzések és az ezekből adódó járványveszélyre való felkészülés évente visszatérő feladatot jelent.

Az elmúlt évek tükrében elmondhatjuk, hogy tömeges fertőzés és járvány nem alakult ki, ezzel szemben jellemzőek az állati eredetű fertőzések. [14]

Az állati eredetű megbetegedések közül számolni kell a Balkán-félsziget déli részén kialakult ragadós száj- és körömfájás, a klasszikus sertéspestis és a madárinfluenza, valamint a Schmallenberg vírus megjelenésével és nyilván azokkal, ez eddig számunkra ismeretlenekkel is, melyek bármikor és bárhol megjelenhetnek.

Itt kell szólni arról a társadalmi problémáról, amelyet falvaink elnéptelenedése okozhat, mégpedig azáltal, hogy a kiüresedett házakban elszaporodó patkányok és az azokat megevő sertések által élelmiszerbe kerülhet a *Trichinella spiralis* nevű fonálféreg, amely akár súlyos következményekkel is járhat. Békés megyében, 2009-ben fordultak elő a sertéseknél ilyen jellegű megbetegedések.

Nukleáris létesítmények működési zavarai

A megye települései nukleáris létesítmény által közvetlenül nem veszélyeztetettek, de a csernobili katasztrófa tapasztalatai jelentősen átértékeltek e veszélyeztetettség értékelését, a létesítményektől való földrajzi távolság, mint védelmi tényező szerepét. Esetünkben elsősorban a Paksi Atomerőmű, másodsorban a szlovákiai Jablonské Bohunice-i és a Mochovce és a szlovéniai Krsko atomerőmű veszélyeztetettségével kell számolni. Mind a négy erőmű vonatkozásában megyénk az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozási Óvintézkedések Zónájába (a továbbiakban: ÉÓZ) tartozik.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján nem kizárt a határátkelőhelyeken kis mennyiségben csempészett radioaktív izotópok veszélyeztető hatása. Valós veszélyforrást jelenthetnek a világűrből megyénk területére becsapódó, meghibásodott műholdak.

A Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központ, az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszeren (a továbbiakban: OSJER) keresztül folyamatosan figyelemmel kíséri és értékeli a háttérsugárzást, a meteorológiai viszonyokat. Az OSJER-nek megyénkben Békéscsabán kettő, Gyomaendrődön, Gyulán és Mezőkovácsházán egy-egy automata mérőállomás működik.

Terrorcselekmények, illetve azzal való fenyegetés hatásai:

A terrorizmussal, mint biztonságot veszélyeztető tényezővel ma már mindenhol számolni kell. A megyei szinteken végrehajtói feladatok jelennek meg, hiszen ennek a feladatnak a megoldásával összefüggő feladatok országos és kormányzati szintűek.

Bajbajutott légi járművekkel kapcsolatos tevékenység

A megye területén potenciális veszélyforrást jelent a polgári nemzetközi és belföldi légi forgalom, a sport és magáncélú repülés, a katonai repülés, a határmenti légi forgalom és a mezőgazdasági légi szolgáltatás.

A polgári nagygépes forgalom jelentős a nemzetközi légifolyosók főirányaiban, míg a sport és magáncélú repülés nem számottevő és az is a békéscsabai repülőtér környékére koncentrálódik. A mezőgazdasági légiszolgáltatás alapvetően mezőgazdasági igényt elégít ki előre nem tervezhető repülési útvonalon.

Az esetlegesen bekövetkező légiközlekedési balesetek következményei a települési és agglomerációs övezetekben magas kategóriába sorolhatóak, azon kívül közepes kategóriájúak. Mindazonáltal egy légiközlekedési baleset előfordulásának valószínűsége igen alacsony a települések sűrűségének vonatkozásában, ezért az ilyen jellegű veszélyforrás a megye területén kisebb veszélyeztetettséget jelent. [14]

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (IX. 10.) számú Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat. Vhr.) az alábbiakban határozza meg a településekre vonatkozó katasztrófavédelmi besorolási eljárást:

„21. § (1) Az ország településeit az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatbecslési eljárás eredményeként katasztrófavédelmi osztályokba kell sorolni (a továbbiakban: besorolás).

(2) A település polgármestere – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével – a kockázatbecslést minden év szeptember 30-ig elvégzi és javaslatot tesz a település besorolására a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének.

(3) A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének közreműködésével – a besorolási javaslatot felülvizsgálja és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszterhez jóváhagyásra felterjeszti.” [15]

A fentieknek megfelelően, a BMVB elnöke által felterjesztett besorolási javaslatot a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter jóváhagyta és jogszabályban határozta meg [16]. A jogszabály alapján a megye településeinek besorolása az alábbi volt:

<u>Katasztrófavédelmi osztály</u>	<u>Települések száma</u>
I. osztály	11
II. osztály	35
III. osztály	29

A 2013-ban végrehajtott felülvizsgálatok alapján a BMVB elnöke javaslatára a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter a **72/2013. (XII. 17.) BM rendeletével** módosította a *települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól* szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról szóló 61/2012. (XII. 11.) BM rendeletét, melynek értelmében megyénk vonatkozásában az alábbiakat határozta meg:

- Csabaszabadi település II. helyett III.
- Telekgerendás település I. helyett II.
- Bucsá település III. helyett II.

katasztrófavédelmi osztályba került besorolásra.

A fenti változások alapján Békés Megye 75 településének jelenlegi katasztrófavédelmi osztályba sorolásra az alábbi:

<u>Katasztrófavédelmi osztály</u>	<u>Települések száma</u>
I. osztály	10
II. osztály	36
III. osztály	29

Békés Megye 75 településének aktuális és részletes bontású katasztrófavédelmi besorolását az 1. sz. *melléklet* tartalmazza. [14]

Összességében a megye területén a lehetséges veszélyhelyzetek, katasztrófák köréből az ár-, és belvíz, a rendkívüli időjárási viszonyok által okozott viharok és hófúvások, míg a civilizációs eredetűek köréből az ipari vonatkozású tűz, robbanás és a veszélyes anyagok szállításával kapcsolatos, valamint a nukleáris erőművek működési zavarából adódó veszélyeztetéssel kell számolni. Az ország, illetve Békés megye biztonságát veszélyeztető hatások bemutatásából megállapítható, hogy a bennünket körülvevő és fenyegető veszélyek sokrétűek és széles spektrumon jelennek meg. Ezek folyamatos felülvizsgálata és az esetlegesen újonnan megjelenők detektálása az állam, a társadalom és az egyén alapvető és közös érdeke. Belátható, hogy működtetni kell az államnak egy olyan rendszert, amely ezekre a kihívásokra adandó válaszokat a megelőzés, a felszámolás, valamint a helyreállítás során koordinálja és egyes elemeit, végre is hajtja. Erre hozta létre és működteti a védelmi igazgatás rendszerét, történelmi koronként más és más formában és céllal, de amint majd a következő fejezetben bemutatom, azért sok hasonló vagy közös elemekkel.

2. A VÉDELMI IGAZGATÁS KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE ÉS RENDELTETÉSE

*„A történelmet azért kell tanulmányoznunk, hogy
jobban megértsük a jelenünket.”*
Steven Taylor [1]²²

Jelen fejezetben arra keresem a választ, hogy a védelmi igazgatás, illetve annak kezdetleges formái jelen voltak-e a történelem során. Amennyiben igen milyen szervezeti struktúrában, illetve feladatrendszerben, valamint milyen hatáskörökkel és irányítással.

Feltételezem, hogy a védelmi igazgatás a történelem során – nyilván nem a jelenlegi formájában – jelen volt, úgy a magyar, mint a világtörténelemben. Ahhoz, hogy párhuzamokat tudjunk vonni a múlt -, és a jelenkor szabályozásai között ismernünk kell azokat az ismérveket, melyek jellemzőek a védelmi igazgatásra, illetve annak jogelődjeire.

Jelen fejezetben ezen ismérvek mentén mutatom be – a teljesség igénye nélkül -, hogy különböző korokban Magyarországon, illetve más államokban miként értelmezték és szabályozták az ezekkel kapcsolatos magatartási szabályokat.

Mik is lehetnek azok a fogalmak, melyek jellemzően megjelennek akkor, amikor a védelmi igazgatás céljaival, feladatrendszerével és szervezeti felépítésével kapcsolatban kívánunk foglalkozni? Ezek a fogalmak az alábbiak lehetnek:

- hadseregek felállítása,
- hadseregek fenntartásának finanszírozása,
- hadseregek békelétszámról háborús létszámmá történő kiegészítése,
- polgári lakosság felkészítése az életben maradásra háborús cselekmények idején,
- a gazdaság átállítása a béke időszakról a háborús időszakra,
- a közigazgatás átállítása a béke időszakról a háborús időszakra,
- természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés,
- a különleges jogrendi (korábbi megfogalmazások szerint: minősített, rendkívüli, kivételes) időszakok meghatározása,
- a különleges jogrendi időszakok feladatainak meghatározása.

²² <http://www.citatum.hu/kategoria/Tortenelem/5> (Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)

A felsorolásból kitűnik, hogy a múltban elsősorban az államok közötti fegyveres konfliktusokra koncentrált a feladatrendszer, a komplexebb megközelítés alapján megjelenő új típusú feladatok (polgári védelem, katasztrófavédelem, létfontosságú rendszerelemek védelme, stb.) nyilván napjainkra jellemzőek és szükségesek.

Az alábbiakban a történelmi korokat tekintem át a védelmi igazgatás aspektusából.

2.1. Őskor

Az első adatok, melyek arra utalnak, hogy nagyobb emberi csoportok között fegyveres összetűzések voltak a mezolitikum (a kőkor középső szakasza) korából (i. e. 12000 – 6000 körül) származnak. Azt megelőzően nem lett volna indokolt az emberi csoportok konfliktusainak kialakulása, hiszen a földön elenyésző számú ember élt, illetve a rendelkezésre álló földterületek hatalmasak voltak.

Az i. e. 8. évezredből származó spanyolországi Gassula barlang sziklafüggönyeinek csatajelenetet ábrázoló rajzok – melyeken többek között egymásra nyíllal támadó emberi csoportok láthatóak - lehetnek az első fegyveres konfliktusra utaló emlékek.

Ezekben a törzsekben élő emberek fegyverei és „harcászati” módszereik megegyeztek a vadászatával, valamint a harcosok személye azonos volt a vadászokéval. [17]²³

Ebben a korban még kezdetleges formája sem alakult ki a védelmi igazgatásnak, hiszen nem is volt rá szükség, így igény sem.

2.2. Ókor

Az ókorban már kialakultak a különböző államok, melyek különböző társadalmi berendezkedéssel, kultúrával, népességgel és fejlettségi szinttel rendelkeztek.

Az ókori államok mindegyikéről kijelenthető, hogy kezdeményezői vagy elszenvedői voltak egy-egy fegyveres konfliktusnak.

Több ókori állam rendelkezett a maga korában fejlett és jól szervezettnek mondható hadsereggel. A háborúk sikeres megvívásához akkor is szükséges volt „törvénykezési” szinten is biztosítani a megfelelő hátteret.

A sok ókori állam sorából a Római államot emelném ki, annak is azt az időszakát (i. e. 5. század), amikor még kicsiny városállam volt, és egy jelentéktelen létszámú és erejű hadsereggel rendelkezett. Ez a hadsereg csak arra volt alkalmas, hogy a szomszédos kisvárosokkal és a városi szervezetbe még nem tömörült törzsekkel hadakozzon.

²³ 14 – 15. oldal

A 440-es évekre a lakosság már erőteljesen elkülönült vagyoni helyzetük alapján, valamint több katonára volt szükség, ezek azt eredményezték, hogy újabb szegényebb sorsú rétegek bevonása kezdődött meg a háborúkba.

„Körülbelül ekkor ölt végleges formát a Servius Tullius királynak tulajdonított alkotmány, amely a lakosságot 5 vagyoni osztályra, ún. classisra osztja, és a már 2 iugerum (kb. ½ hektár vagyis 0,9 kat. hold) szántófölddel rendelkező római polgárookra is kiterjeszti a katona kötelességet. A legszegényebb polgárokból kerülnek ki a különböző kiegészítő szolgálatokat végző rorariusok és accensusok, amely csoportok később a „könnyűfegyverzetűek” (velites) fegyvernemébe olvadtak bele. A hadkötelezettség kiszélesítésével az évenként besorozott katonák és légiók száma is növekedett.” [17]²⁴

A hadkötelezettség alapján biztosított sereg létszámának növelése (kvázi tartalékosok bevonultatása) is szükségessé vált bizonyos helyzetekben. Ezt is szabályozták, melyről az is tanúskodik, hogy a légiók rendes létszáma 4200 fő volt, melyet, ha kellett 6200 főre emeltek.

„A létszám emelése esetén csak a hastatusok²⁵ és a princepsok²⁶ számát növelték, míg a triariusok²⁷ 600-as létszáma változatlan maradt.” [17]²⁸

Látható, hogy ebben az időben, Rómában már megjelent a jogszabályi szintű szabályozás, amely megteremtette a hadkötelezettséget, továbbá bevezették azt a gyakorlatot, hogy szükség esetén a lakosságból kiegészítésre kerüljenek a légiók.

3. kép: Menetelő légió

Készítette: nincs megnevezve, Forrás: [18]

²⁴ 65-66. oldal

²⁵ dárdások

²⁶ első

²⁷ harmadsorbeli

²⁸ 66. oldal

2.3. Középkor

Zsigmond királyunk – a korábbi uralkodókhoz hasonlóan - továbbra is fenntartotta, hogy abban az esetben, mikor az ország hadban áll, akkor a báróknak, előkelőknek és a birtokos nemességnek kötelező a személyes részvételük a háborúban.

„...az országszerte hirdetett közönséges hadjárat alkalmával, az egyes bárók, előkelők és birtokos nemesek maguk személyesen megjelenvén, az ország mindenik közönséges hadjáratára...” [19]

Továbbá elrendelte, hogy az uradalmaik arányában lovas katonákat fegyverezzenek fel, mégpedig oly módon, hogy 33 jobbágy után 1 főt, illetve 100 jobbágy után 3 főt, kiket képezzenek ki és lássák el őket a meghatározott fegyverekkel.

„...uradalmaik mennyiségéhez képest állítsanak katonákat; tudniillik minden harminczhárom jobbágy után, kiknek a többi jobbágyok módjára azokban a falukban, a hol laknak, külön telkeik és földeik vannak és a kik a többi jobbágyokkal együtt bért, rovatait fizetnek, munkát vagy más urasági szolgálatot teljesítenek, egy tegzes lovast; száz után pedig hármat és így következetesen akárhány jobbágyuk van, minden további száz után három-három tegzes lovast, a kiknek tudniillik legalább is ijaik, tegzeik, kardjaik és csákányaik vannak, s a kik a harczra képesek és alkalmasok.” [19]

Zsigmond már nem csak azt követelte meg a nemességtől, hogy ők maguk is részt vegyenek a háborúban, hanem, hogy a vagyoni helyzetük arányában lovas katonákat kell kiképezniük, fegyverzettel ellátniuk és természetesen a király rendelkezésére bocsátaniuk.

Ez már a meglévő hadsereg(ek) többszöröződését tette lehetővé, előre megtervezett és szabályozott formában.

II. Lajos királyunk, intézkedéseket foganatosított a vagyoni helyzetek és jobbágyok számának felmérésére, ami a seregek nagyságának szempontjából volt kiemelt fontosságú.

„...mindenik vármegyében egy esküdt nemes is választandó, a ki mind a főuraknak, mind a nemeseknek az illető megyében fekvő összes javait és bármely birtokjogait a legszigorubb eskü alatt vegye számba, még pedig a főurakéit azért, hogy a jobbágyoknak az a száma, a mely után csapatokat tartani kötelesek, tudva legyen és ezeknek a csapatoknak a tartásában csalás és hiba ne történjék.” [20]

A király 1526-ban kiadott rendelkezésében már megjelenik egy „különleges” jogrendi helyzet a „végső szükség”, melynek bekövetkezése esetén az ország valamennyi jobbágyának, vagy a király döntése értelmében 1/5 részének a meghatározott helyen meg kellett jelenniük és részt kellett venniük a háborúban.

„1. § És ha a végső szükség kívánja és a királyi felség megparancsolja; mindenik fejenkint, vagy ha a királyi felség úgy akarja, ötödrészüik jól fegyverkezve tartozik és köteles fölkelni és azokra a helyekre menni, a melyeket ő felsége ki fog jelölni.

2. § Mindamellet fejenkint nem kell a parasztokat hadba hívni, hanemha végszükség esetében.” [21]

Ennek a rendelkezésnek a hatására egyfajta „tartalékos” rendszer alakult ki, illetve törvényi szinten megkülönböztetésre került a „normál” és a normáltól eltérő időszak, azaz a „végszükség”.

2.4. Újkor

1867. július 28-án jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia, mint dualista államszövetség, melyet a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság, alkotott.²⁹ Közös ügyként kezelték a külügyet, a hadügyet és a pénzügynek az előző két ügyre vonatkozó fedezetét.

Az Osztrák-Magyar Monarchiában a fegyveres erőket a hadsereg (ez volt a közös hadsereg, ismertebb nevén K. U. K. /*kaiserlich und königlich*/), a hadi tengerészet, a honvédség (ez teljes mértékben magyarokból állt magyar zászlóval, magyar vezényszóval és egyenruhával) és a népfelkelés [22]³⁰ képezte.

A védelmi igazgatás katonai igazgatási helyi szerveiként azonosíthatóak a községelöljárók és az anyakönyvvezetők, akik feleltek a nyilvántartásokért és az újoncállításban (sorozás) való közreműködésért.[23]³¹

1912-re sok minden megváltozik az Osztrák-Magyar Monarchia társadalmi viszonyaiban, valamint a bel-, és külpolitikájában. Európában már érezhetőek egy komolyabb konfliktus előjelei. Ezért minden állam - mely felismeri a veszélyt és módjában áll – megkezdi haderejét fejleszteni és átalakítani.

Ebben az évben a hadsereg hatékonyságának növelésére és annak működtetése, valamint társadalmi szintű kiszolgálása érdekében két fontos jogszabály is megjelenik. Az egyik a

²⁹ I. Ferenc József magyar király (egyúttal osztrák császár) által ekkor került szentesítésre a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról szóló 1867. évi XII. törvénycikk, amely a kiegyezés lényegét tartalmazta.

³⁰ „1. § A népfelkelés olyan önkéntesekből alakittatik, kik a sorhadhoz, a hadi tengerészethez és a honvédséghez nem tartoznak. 3. § A felkelés rendeltetése: a sorhadat és honvédsereget támogatni az által, hogy a harcszínér előkészítésénél alkalmaztassék, az ellenséget minél több oldalról nyugtalanítsa és károsítsa, a közlekedést megszakítsa vagy helyreállítsa, akadályokat vessen, végre, hogy a küldöncz- és a hadi czélok által igényelt egyéb szolgálatokat teljesítse.”

³¹ „43. § A községelöljárók és az anyakönyvvezetők az ujoncállítási lajstromokhoz tőlök kívántató segédokmányok valódiságáért sozás) előbbie az előállított egyén személyazonosságáért felelősek; és tartoznak a politikai hatóságoknak az ujoncállitás végrehajtására vonatkozó mindennemű hivatalos eljárásaikban segédkezet nyújtani.”

háboru esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. törvénycikk, a másik a hadiszolgáltatásokról szóló 1912. évi LXVIII. törvénycikk.

Ezek a jogszabályok a korábbiaknál sokkal átfogóbban kezelték a honvédelmet, és megjelentek benne a mai védelmi igazgatásra, azon belül is, a katonai igazgatásra is jellemző elemek.

Ebben az időszakban már *A háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. törvénycikk 1. §-ban* megtalálható a kivételes jogrend kifejezés, amely az alábbi módon került meghatározásra „*Háboru idején, sőt ha szükséges, már a háboru fenyegető veszélyének okából elrendelt katonai előkészületek esetében is, a ministerium valamennyi tagjának felelőssége mellett az ebben a törvényben meghatározott kivételes hatalmat a szükség mértékéhez képest igénybe veheti. A kivételes hatalom a háboru befejezésével megszűnik.*”[24]³² A rendelkezés tartalma a ma hatályos jogszabályok különleges jogrendi intézményével, azon belül is rendkívüli állapot és a megelőző védelmi helyzet tényállással azonosítható.

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912. évi LXVIII. törvénycikk a mai jogszabályi környezetnek a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket megállapító, rendelkezéseivel hozható összhangba.

2.5. Legújabb kor

2.5.1. A II. világháború előtti és alatti időszak

Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően, Magyarországon a védelmi igazgatás jogszabályi szintű szabályozásra 1939-ig kellett várni. Ekkor került megalkotásra *a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk*, amely 1939. március 11-én lépett hatályba. Ennek a törvénynek a tartalmát több tényező is döntően befolyásolta (egy újabb világméretű katonai konfliktus kialakulásának reális veszélye, az I. világháborút lezáró paktumok Magyarországot irreálisan sújtó intézkedései, a magyarországi szélsőséges erők erősödése, stb.), melyek hatására a jogszabály középpontjában egy háborús konfliktus minden oldalú kezelése és a haderő támogatása állt.

A törvénycikk a védelmi igazgatás területét is érintően az alábbiakat határozta meg (a teljesség igénye nélkül):

- Létre hozta a Legfelső Honvédelmi Tanácsot, melynek élén az államfő (kormányzó) volt, elnöke a miniszterelnök, tagjai a miniszterek, továbbá a honvédség főparancsnoka.

³² 1. §

- A honvédség kiegészítését polgári és katonai hatóságok végezték. A polgári hadkiegészítési hatósági feladatokat a polgári közigazgatás hatóságai látták el, míg a katonai hadkiegészítési hatóságokat a honvédelmi miniszter szervezte meg. Minden közigazgatási járás és minden város egy-egy sorozó járás volt.
- A sorozást sorozóbizottságok végezték, melyben képviseltette magát a honvédség az állami-, és önkormányzati igazgatás is.
- Háború idejére vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetére részletesen meghatározásra kerültek a honvédelmi szolgáltatások igénybevételének és gazdasági (forgalmi) korlátozások alkalmazásának lehetőségei és formái.
- A hadviselés céljára szükséges bármely segédeszköznek, anyagnak és ilyen anyagot tartalmazó tárgynak ideiglenes vagy végleges átengedése igényelhető volt.
- Bevezetésre került a „kivételes hatalom” fogalma. Ezzel háború idején vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetében a minisztérium (honvédelmi) volt felhatalmazva. A tevékenységét az országos bizottság volt jogosult ellenőrizni, amely 36 tagból állt, akik közül 24 tagot az országgyűlési képviselők sorából az országgyűlés képviselőháza, 12 tagot pedig, a felsőházi tagok sorából az országgyűlés felsőháza választott. Az országos bizottság az országgyűlés elnapolása alatt, valamint annak esetleges feloszlata után is működött utóbbi esetben addig, amíg az új országgyűlés az országos bizottságot meg nem alakította.
- A minisztérium a közigazgatást szabályozó rendelkezéseket is módosíthatta, kormánybiztosokat nevezhetett ki. A kormánybiztos a belügyminiszter és a minisztérium felhatalmazása alapján a vármegyei, a városi és a községi hatóságoknak minden olyan határozatát, amely a hadviselés érdekére sérelmes volt, avagy a közrend és közbiztonság fenntartását veszélyeztetette, hivatalból is megsemmisíthette és a határozatban foglaltak tárgyában, ha szükséges volt, saját hatáskörében intézkedhetett. [25]

Erről az időszakról és annak, honvédelmi és védelmi igazgatási szempontú törvénykezéséről kijelenthető, hogy sok új és korszerű elemet tartalmazott, amelyekkel kisebb-nagyobb átformázást és átnevezést követően a mai jogrendben is találkozhatunk.

2.5.2. A II. világháború befejezésétől napjainkig terjedő időszak

Magyarország a II. világháborút követően, mint vesztes állam, valamint a mérhetetlen pusztítások miatt nagyon rossz politikai és gazdasági helyzetben volt. Hazánk 1947-ig megszállt ország volt, így a honvédelmi és a védelmi igazgatási mozgástere is nagyon szűk volt, szinte egyenlő a nullával.

A 1946. február 1-jétől Magyarország államformája Köztársaság lett. [26]³³ A védelmi igazgatást meghatározó döntéseket a köztársasági elnök és a Nemzetgyűlés megosztottan gyakorolta. Valamennyi, a védelmi igazgatással érintett szervnek és személynek kiemelt feladata az új haderő kialakítása volt, mely tevékenységek irányítása centrálisan a Honvédelmi Minisztérium, azon belül is a katonai igazgatáson (kerületi parancsnokságok és kiegészítő parancsnokságok) keresztül valósult meg.

1949. augusztus 20-án hatályba lépett a *Magyarország Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény*, amely a korábbiakhoz képest gyökeres változásokat hozott. Új rendszerelemek jelentek meg a közigazgatásban (pl.: Elnöki Tanács, amely az államfői jogokat gyakorolta, Minisztertanács, amely a Kormány feladatait végezte), melyek megjelenése természetesen magával hozta a védelmi igazgatás átalakítását is. Sajátossággént jelentkezett – védelmi igazgatási szempontból -, hogy valamennyi tárca (a Honvédelmi Minisztérium kivételével) rendelkezett saját szakigazgatási szervvel, a Honvédelmi Minisztérium általános honvédelmi irányítása és ellenőrzése mellett. [27]

A *helyi tanácsokról szóló 1950. évi I. törvény* a Magyar Népköztársaság területét államigazgatási szempontból megyékre, járásokra, városokra és községekre osztotta. Ezzel a tagozódással nem volt összhangban a katonai igazgatás rendszere. Ezért létrehozták a kétszintű katonai igazgatást, megyei szinten a megyei hadkiegészítő parancsnokságokat, helyi szinten a járási, városi fővárosi kiegészítő parancsnokságokat. A legfelsőbb szinten továbbra is a Honvédelmi Minisztérium maradt.

Akármilyen hihetetlen, de 1960-ban *de jure* a honvédelmet a *honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk* szabályozta. Ez a tény az akkori államhatalom számára több szempontból is lépéskényszert jelentett a honvédelem és a védelmi igazgatás aktuális szabályozására. Ennek hatására megalkotásra került a *honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvény*, amely a rendkívüli hatalom gyakorlására az alábbiak szerint intézkedik:

„(1) A törvénynek háború idejére szóló rendelkezései az állam biztonságát súlyosan fenyegető veszély idején is alkalmazandók.

³³ 2. § (1) bekezdés

(2) Az állam biztonságát súlyosan fenyegető veszély ideje a Magyar Népköztársaság biztonságát, területi épségét, függetlenségét, a népi demokratikus államrendet vagy a társadalmi rendet, illetőleg a közrendet és a közbiztonságot fokozott mértékben veszélyeztető események bekövetkeztével áll be.

(3) Az állam biztonságát súlyosan fenyegető veszély idejének beálltát és megszűnését a Népköztársaság Elnöki Tanácsa állapítja meg és hirdeti ki.” [28]³⁴

A fentiek alapján a rendkívüli hatalom gyakorlás köre kiterjeszthető az államrend és a társadalmi rend megőrzésére is. Az állam biztonságát veszélyeztető hatások kezelésére intézkedési tervek kerültek egységesen kidolgozásra kormányzati (központi) és megyei (területi) szinten. 1968-ban a közigazgatás átszervezésére került sor, amely során a védelmi igazgatási feladatok végrehajtásáért területi és helyi szinten, a tanácsok végrehajtó bizottságának titkárai lettek a felelősek.

A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény tulajdonképpen választ adott a megváltozott bel-, kül -, és gazdaságpolitikai változásokra, azáltal, hogy a honvédelmet össztársadalmi feladattá emelte. Meghatározta a védelmi igazgatás rendszerét és részelemeinek feladatait.

Ekkor hozták létre a fővárosi, megyei honvédelmi bizottságokat, amelyek békében a Minisztertanács Honvédelmi Bizottságának, míg háború idején a Honvédelmi Tanácsnak a területi szerveiként működtek, illetve a városi, megyei, városi és járási védelmi bizottságokat. [29]³⁵

„Normál” időszakban a koordinációs feladatokat a Minisztertanács Hivatala szervezetében működő Védelmi Iroda látta el.

Az Alkotmány 1989. október 23-án módosításra került, ezáltal bevezetésre kerültek a minősített időszakok (rendkívüli állapot, szükség állapot és veszélyhelyzet) fogalmi és tartalmi elemei, valamint a bevezetésük esetén egyes alapvető emberi jogok korlátozásának jogi keretei. A rendkívüli állapot és a szükség állapot kihirdetésének, valamint a Honvédelmi Tanács létrehozásának jogát kizárólag az Országgyűlés hatáskörébe utalta. Szabályozta a Honvédelmi tanács összetételét és a Kormány hatáskörébe utalta a veszélyhelyzettel kapcsolatos hatásköröket. A védelmi igazgatáson belül a katonai igazgatásban volt nagy változás, hisz a Honvédelmi Minisztériumból a katonai szervezete kivált (Magyar Honvédség Parancsnoksága), így mint államigazgatási szervként működött tovább.

³⁴ 8. §

³⁵ 12. §

A területi honvédelemről szóló 124/1991. (IX. 27.) Korm. rendelet átmenetileg rendezte a védelmi igazgatást. Ez alapján a fővárosi, megyei honvédelmi bizottságok (a Kormány területi szerveként) irányítási jogkört kaptak az önkormányzati rendszerben a polgármesterek feladatkörébe került honvédelmi igazgatási feladatok vonatkozásában.

A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény alapján létrejöttek a régiók, melyek élén a köztársasági megbízottak álltak, akik egyben a Honvédelmi Bizottság elnökei is voltak. A munkájukat a Régió Védelmi Koordinációs Irodák segítették.

1994. január 1-jétől hatályba lépett *a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény*, amelyben deklarálták, hogy a fegyveres erőknek békében és háborúban egyaránt polgári irányítás alatt kell maradniuk. Bevezette a megyei védelmi bizottság (a továbbiakban: MVB) és a helyi védelmi bizottság (a továbbiakban: HVB) fogalmakat, melyeknek a honvédelmi felkészítéssel, országmozgósítással és a polgári védelemmel összefüggő feladataik voltak. Ezzel egyidejűleg az Alkotmány is módosításra került, melynek védelmi igazgatási szempontból is jelentős szabályozása volt, hogy egy új nem nevesített minősített időszak tevékenységet vezetett be az országot ért váratlan földi vagy légi támadás kormányzati szintű kezelése érdekében, a 19/E. §-t. A köztársasági megbízottaktól (azok megszűnését követően) a megyei közgyűlések elnökei vették át a megyei védelmi bizottságok elnöki tisztségét.

2000. január 1-jén lépett hatályba *a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény*, amely értelmében a polgári védelmi és a tűzoltó parancsnokságok központi és területi szinten összevonásra kerültek, Katasztrófavédelem elnevezéssel. Ugyanezen törvény a Kormányzati Koordinációs Bizottság hatáskörébe utalta a védekezésre való felkészülés és a megelőzés kialakításának feladatát, valamint a Kormány katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése során a felkészülés, valamint a védekezés egységes követelményeinek megállapítását. [27]

2012. január 1-jétől lépett hatályba *a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény*, amely több új és lényeges elemet tartalmaz, melyek közül ki kell emelni, hogy 2012. január 1-jétől a MVB-ok elnöki feladatait a megyei közgyűlések elnökeitől a megyei kormányhivatalokat vezető kormány megbízottak vették át, továbbá megjelenik két új státusz, mégpedig a honvédelmi és katasztrófavédelmi elnökhelyetteseké, ez utóbbi a HVB-ok szintjén is leképzésre került. A MVB munkaszerveiként működő titkárságok a kormányhivatalok szervezeti struktúrájába kerültek beintegrálásra. Ezen törvény többször módosításra került,

melyek közül a védelmi igazgatás szempontjából két lényeges elemet emelek ki. Az egyik lényeges elem, hogy *a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény, 259. § (1) bekezdése* alapján 2013. január 1-jétől a HVB-ok elnöki feladatait a kijelölt polgármesterektől a megyei kormányhivatalok járási hivatalainak vezetői vették át, a másik lényeges elem *a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény 73. § (3) bekezdés e) pontja* alapján a HVB-ok titkárai is a HVB-ok tagjai lettek.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Hvt. Vhr.) 32. § (3) bekezdése alapján a HVB-ok titkárai a járási hivatal hivatalvezető-helyettese.

Ezen fejezetben tárgyaltak alapján megállapítható, hogy az emberiség történetének már a korai szakaszában megjelentek azok a törekvések, amelyek arra irányultak, hogy az állam vagy a hatalom kizárólagos gyakorlója által megfogalmazott célok, (amelyek lehetnek védelmi, hódító, szövetségesi, stb.) megvalósulását elősegítsék.

Az is látható, hogy történelmi koronként és az államok társadalmi berendezkedései függvényében változott a védelmi igazgatás rendeltetése, célja, eszközzrendszere és irányítása.

Ha csak az 1990 előtti közvetlen évek és napjaink védelmi igazgatását hasonlítjuk össze, kijelenthető, hogy a védelmi igazgatás területi és helyi szintű irányítása, valamint a megfogalmazott célok, és feladatok az általános kormányzati politika szerint változik, abban a tekintetben, hogy az állami vagy az önkormányzati jelleget preferálja.

Jelenleg az állami jelleg dominál, melynek kialakítását és aktuális helyzetét - Békés megye vonatkozásában - a következő fejezetben mutatom be.

3. BÉKÉS MEGYE VÉDELMI IGAZGATÁSI RENDSZERÉNEK ÁTALAKÍTÁSI FOLYAMATA

„A fejlődés művészete azt jelenti, hogy meg tudjuk őrizni a rendet változás közben, és változni tudunk a rend körülményei között is.”

Alfred North Whitehead [1]³⁶

Az előző fejezetben bemutattam Magyarország védelmi igazgatási rendszerének történetét. A védelmi igazgatásban bekövetkező változások (pl.: szervezeti struktúra, feladatrendszer, célkitűzések, stb.) mindig egyenes következményei az államhatalmat gyakorló politikai erők elképzeléseinek és akaratának, amelyeket nyilván sok minden formál (pl.: világgazdasági folyamatok, külpolitikai események, stb.).

A 2010-es országgyűlési választásokat követően a győztesként kikerülő politikai erők a korábbiaktól eltérő célokat tűztek ki, és ezeknek megfelelően kezdték meg több területen is az átalakításokat. Nyilván ezek az átalakítások közvetetten vagy közvetlenül (pl.: közigazgatás átalakítása, a Magyar Honvédség tartalékos rendszerének megújítása, stb.) a védelmi igazgatást is érintették.

A kormányzó parlamenti többségnek a döntésében közre játszott az a közismert tény is, mely szerint az élet szinte valamennyi területén a megelőzés a legfontosabb, hiszen az életnél nincs drágább, illetve a nem megmentett érték mindig többbe kerül, mint a megelőzés. Ezért is volt szükség a katasztrófavédelem és a védelmi igazgatás átszervezésére. Ezen megállapításomat támasztja alá a Dr. Muhoray Árpád nyá, pv vezérőrnagy 2012-es tanulmányában idézett Dr. Bakondi György t. altábornagy, a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) főigazgatójának a 2012. október 10-én, az Európai Önkéntes Polgári Védelmi Szervezetek Fórumán tartott előadása is.

„Összességében az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai bizonyították, hogy szükséges volt a kormányzati katasztrófavédelmi koordinációs szerv, védelmi igazgatás területi és helyi szintjén az irányítási jogosítványok, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv megújítása annak érdekében, hogy a megelőzési, hatósági és védekezési intézkedések meghozatala szervezettebben, hatékonyabban történjen.”[30]³⁷

³⁶ <http://www.citatum.hu/kategoria/Fejlodes/12> (Letöltés ideje: 2013. november 1.)

³⁷ 4. oldal

Feltehetően az is motiválta a törvényalkotót, hogy a kormányzati ciklus legelején szembesült olyan eseményekkel és tragédiákkal, melyek megismétlődésének a lehetőségét a minimálisra akarta csökkenteni. Ezt támasztja alá Dr. Endrődi István pv. ezredes 2012. évi tanulmánya is.

„Azt, hogy a védelemigazgatás rendszerén változtatni kell, több esemény, a többi között a 2010 késő tavaszán, kora nyáron kialakult árvízi helyzet tette egyértelművé, amelynél fejetlenség, a szakértelem, pénz, eszköz és a bevethető személyi állomány hiánya mutatkozott meg, következésképpen hatástalan és szétforgácsolt védekezés zajlott az érintett megyékben. Kiderült, hogy az egyes települések nem rendelkeztek előntési tervvel, a meglévő kitelepítési és befogadási tervek rosszak voltak, nyomokban sem volt fellelhető a gyakorlatiasság és a tervszerűség. További hiányosságokra derített fényt az októberi vörösiszap-katasztrófa, például arra, hogy a tározók közvetlen közelében lévő településeken nem készült kockázatelemzés, azokat nem sorolták veszélyességük szerint. Összességében az látszott, hogy az egyes ügyeknek nincs gazdája, olyan felelőse, aki baj esetén, számon kérhető lenne.”[31]³⁸

3.1. A Békés Megyei Védelmi Bizottságot érintő átalakítások

A közigazgatás átalakítása, valamint a „jó állam” szellemisége szükségessé tette a védelmi igazgatás átalakítását is. Ezek az átalakítások az Országgyűlés (törvények megalkotásával) és a Kormány (kormány és miniszteri rendeletek megalkotásával) által meghatározottak szerint kerültek végrehajtásra. A területi szinteken, így a BMVB-nál is 2012. január 1-jével megkezdődtek azok a folyamatok, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy megfeleljen a fentieknek.

3.1.1. A Békés Megyei Védelmi Bizottság és titkársága új szervezeti struktúrájának kialakítása

A jogszabályi kötelezés alapján, az éves munkaterv szerint végre kellett hajtani a MVB-ok átadás-átvételét, az arról szóló beszámolót meg kellett küldeni a honvédelemért felelős miniszter részére. *A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény* (a továbbiakban: Hvt.) meghatározta, hogy a MVB vezetését a megyei kormányhivatalt vezető kormány megbízott vegye át. Továbbá *a megyei önkormányzatok konszolidációjáról, a megyei önkormányzati intézmények és a Fővárosi Önkormányzat egyes egészségügyi intézményeinek átvételéről szóló 2011. évi CLIV.*

³⁸ 1. oldal

törvény alapján a védelmi titkársági feladatoknak a megyei önkormányzat közgyűlésétől a megyei kormányhivatalhoz történő átadása is meghatározásra került.

Ezek alapján a BMVB munkaszervezetével (a továbbiakban: titkárság) kapcsolatos feladatok (elsődlegesen a jogutódlás) végrehajtásának részletkérdéseiről 2012. január 25-én átadás-átvételi megállapodást kötött a Békés Megyei Kormányhivaltal vezető kormány megbízott a Békés Megyei Közgyűlés elnökével. A megállapodás tárgya volt a titkárság működését biztosító személyi státuszoknak, infrastruktúrának, technikai eszközöknek, továbbá a védelmi felkészítés céljára biztosított költségvetési források felhasználásával beszerzett anyagi és technikai készletek megosztásához szükséges feltételek rögzítése, az átadás-átvételi eljárás lebonyolításához szükséges keretek meghatározása.

Átvételre kerültek a titkárság jogszerű működését biztosító szabályzatok példányai is.

A titkárság működésében beállt változások

A titkárság a BMVB elnökének közvetlen irányítása mellett, önálló osztály jogállású szervezatként a kormányhivatal törzshivatalába integrálódott.

A titkárság, mint a BMVB munkaszervezete a Hvt. 2012. január 1-jével történő hatálybalépése miatt módosította az BMVB intézkedési terveit megjelenítve ezekben a jogszabályváltozások miatt szükséges változásokat. A BMVB operatív munkaszervezeteibe beosztott megyei önkormányzati dolgozók helyett a Békés Megyei Kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal) dolgozói kerültek beosztásra és felkészítésre. Az intézkedési terveket az elnök aláírásával látta el, biztosítva ezzel az átmeneti állapotban való működés feltételeit.

A BMVB Szervezeti és Működési Rendjének (a továbbiakban: SZMR) elkészítése

A BMVB 2012. február 15-én megtartott ülésén elfogadta a hatályos jogszabályoknak megfelelő Ideiglenes Szervezeti és Működési Rendjét, amely alapjául szolgált a titkárság működésének. Az ideiglenes jelleget az indokolta, hogy a törvény előzetes hozzájárulási jogot biztosít a belügyminiszter és honvédelmi miniszter számára a működési rend vonatkozásában. A két miniszter a hozzájárulását, (a belügyminiszter módosítási javaslatainak beépítését követően) megadta, erről a XXII-2/52/30(2012) KIM tájékoztatásból értesült a BMVB. Az SZMR javasolt változtatására és két ülés közti elfogadására elnöki intézkedés történt. Mindezek alapján a BMVB SZMR 2012. július 1-jével hatályba lépett.

A titkárság működési rendjét, annak ügyrendje szabályozza, amely 2012. október 31-én kiadmányozásra került. Ennek mellékleteiként elkészültek a titkárságon munkát végzők munkaköri leírásai is.

A BMVB operatív munkaszerveinek működési rendjét szabályozó dokumentumok elkészítése

A BMVB SZMR-je természetesen tartalmazza a BMVB által létrehozott operatív munkacsoportokat is. A BMVB a munkacsoportok meghatározása, valamint azok ügyrendjeinek kidolgozása során figyelembe vette, hogy „*A megyei védelmi bizottság a Kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófa- védelemmel kapcsolatos feladatokat.*” [32]³⁹

A BMVB-nek a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak kidolgozása során le kellett képeznie a központi szinten meglévő struktúrát, annak érdekében, hogy a szintek egymásra épülése biztosított legyen. „*A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése, valamint a katasztrófák elleni felkészüléssel, megelőzéssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatok összehangolt megoldása érdekében kormányzati koordinációs szervet (a továbbiakban: kormányzati koordinációs szerv) működtet.*”[6]⁴⁰ A kormányzati koordinációs szerv feladatait a Kat. Vhr. 8. § a) – i) pontjai tartalmazzák. Ennek a két jogszabályi helynek megfelelően a kormány létrehozta a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (a továbbiakban: KKB). A KKB a katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos feladatok összehangolt végrehajtásának támogatása érdekében, operatív munkaszerveként a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központját (a továbbiakban: KKB NVK) működteti.[33]⁴¹

A BMVB ilyen jellegű feladatainak támogatására létrehozta a BMVB Katasztrófavédelmi Operatív Törzset (a továbbiakban: BMVB Kat.OpT). „*A KKB NVK vezetőjének szakmai helyettese minden esetben annak a központi államigazgatási szervnek az állományába tartozó, a szakmai feladatok ellátásáért felelős vezető beosztású személy, melynek az adott katasztrófatípus kezelése, elhárítása a jogszabályban meghatározott alapvető feladatait, felelősségi körét elsődlegesen érinti.*” [33]⁴² Ez a jellegű szakirányítás a BMVB Kat.OpT.-ben is megjelenik, hiszen valamennyi katasztrófatípus – a megyében kockázatként megjelenő

³⁹ 25. § (1) bekezdés

⁴⁰ 7. §

⁴¹ 12. pont

⁴² 21. pont

– kezelésében elsődlegesen érintett területi államigazgatási szerv képviselője tagja a BMVB Kat.OpT.-nek.

Természetesen a kormány a honvédelmi feladatainak támogatásra is létrehozott egy szervet: „...*a Kormány javaslattevő, véleményező, tanácsadói tevékenységet végző szerveként létrehozza a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoportot (a továbbiakban: HIKOM).*” [34]⁴³ A BMVB ilyen jellegű feladatainak támogatására létrehozta a BMVB Katonai Igazgatási Munkacsoportot.

A BMVB operatív munkaszerveiként az alábbi munkacsoportokat hozta létre:

- általános munkacsoport,
- lakosságtájékoztatási és kommunikációs munkacsoport,
- gazdaságmozgósítási munkacsoport,
- logisztikai munkacsoport,
- katasztrófavédelmi operatív törzs,
- katonai igazgatási munkacsoportot,

A munkacsoportok ügyrendjei 2012. június hónapban elkészültek. Viszont a kormányhivatal működést szabályzó SZMSZ módosítása erre az időre nem történt meg, ezért 2012. október 1-ig az nem kerülhetett aláírásra, nem léphetett hatályba, tehát azt követően hatályos.

A titkárság jogszerű működést biztosító tervek megléte és felülvizsgálata

A BMVB a jogszabályban előírt intézkedési tervrendszerrel (a továbbiakban: IT) rendelkezett és rendelkezik.

A IT-k a jogszabályi változásoknak megfelelően pontosításra, illetve módosításra kerültek. A jogszabályi változások azonban 2013-ban sem hagyhatták érintetlenül az IT-ket. A járási hivatalok létrejöttével kapcsolatos jogszabályok hatálybalépését követően, a HVB-ok meg-, és átalakításával párhuzamosan az IT-ket ismételtén pontosítani kellett. Mindezt annak tudatában, hogy a 2012-ben megkezdett felülvizsgálat eredményeként ma már tudvalevően (a dolgozat írásának időpontjában még a hivatalos álláspont) azokat 2014 évvégéig teljesen új alapokra helyezve kell kidolgozni.

⁴³ 1. pont

A titkárság személyi változásai

A dolgozat 2.5.2. pontjában már érintettem azt a változást, amelyet szokás „profil tisztítás”-ként is aposztrofálni, ami nem más, mint hogy a védelmi igazgatáson belül a nemzetgazdasági alrendszer és a katonai válsághelyzet-kezelési alrendszer (honvédelem, NATO műveletek) mellett megjelent a polgári válsághelyzet-kezelési alrendszer (katasztrófavédelem, polgári védelem, belbiztonság) is. Ennek szellemében a titkárságok személyi állományának az összetétele is megváltozott, mely alapján a titkárság a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Hivatala (a továbbiakban: HM VH), és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a fővárosi, megyei kormányhivatal által foglalkoztatott személyekből áll.[35]⁴⁴

Ezek alapján a HM VH részéről a titkárság honvédelmi referensi beosztása 1 fő hivatásos állományú katonával (2012. november 1-jétől vezénnyel, 2013. február 15-től kinevezéssel) feltöltésre került, míg a hivatásos katasztrófavédelmi szerv részéről a titkárság katasztrófavédelmi referensi beosztásába 2012. május 1-jei hatállyal személyem került vezénnyelre. Magyarország Honvédelmi minisztere a Hvt. Vhr. 27. § (1) alapján 2012. november 1-jei hatállyal a BMVB titkárává engem nevezett ki. Mindezek alapján a titkári teendők átadás átvételét rendelte el a HM VH főigazgatója, valamint az BMVB elnöke 2012. november 1. és 19. között.

Az átadás átvétel során bizottságilag kellett átadni a titkárság használatában levő anyagi eszközöket és készleteket, valamint a titkárság ügyviteli anyagait. A bizottságok az átadás átvételt tételes ellenőrzéssel egybekötve hajtották végre. A bizottságokba az átadó, átvévőn kívül a kormányhivatal főigazgatója, a szakterületekért felelős kormányhivatali dolgozót biztosított. A Honvédelmi Minisztériumtól használatra átvett eszközök tételes ellenőrzéséhez, valamint átadás-átvételéhez a HM VH főigazgatója szaktisztet jelölt ki. A bizottságok által az átadás átvételről jegyzőkönyvek készültek.

A BMVB titkárságán 2013. május 1-jétől, titkársági-ügyintéző munkakörben, kormánytisztviselői jogállással, 1 fő került alkalmazásra.

3.2. A Helyi Védelmi Bizottságok át-, illetve újjáalakítása

3.2.1. 2012. évben végrehajtott feladatok

A BMVB a 2013. január 1-jén hatályba lépő jogszabályok alapján, a 2012. október 26-i ülésén megtárgyalta és elfogadta a HVB-ok át-, illetve újjáalakulásával kapcsolatos

⁴⁴ 28. §

feladatokat. A legfontosabb változások a HVB-ok számában, illetve illetékességében következtek be. Ez alapján a megyében a kilenc járás kialakítása révén kilenc HVB-nek (Békés HVB, Békéscsaba HVB, Gyomaendrőd HVB, Gyula HVB, Mezőkovácsháza HVB, Orosháza HVB, Sarkad HVB, Szarvas HVB és Szeghalom HVB) kellett megkezdenie, illetve folytatnia a védelmi igazgatás helyi szintű feladatait. [32]⁴⁵ A HVB-ok illetékességi területei is változtak, amelyek megegyeznek a Járási Hivatalok illetékességi területeivel. [36]⁴⁶

Ezek alapján a BMVB a Hvt. 26. § (1) a) pontja alapján, valamint annak érdekében, hogy a jogszabályokban foglaltak maradéktalanul érvényesüljenek, és a védelmi igazgatás szervei helyi és települési szinteken folyamatosan betöltsék funkciójukat határozott hozott.

Határozatban az alábbiakra intézkedett, illetve szabott feladatot:

- A HVB-ok elnökei 2012. december 15-ig intézkedjenek arra vonatkozóan, hogy a HVB okmányokat szükség szerint kerüljenek pontosításra, tételes ellenőrzésük és éves irattárazásuk kerüljön végrehajtásra. Az okmányokat készítsék elő átadás-átvétellel.
- Az újjá alakuló HVB-ok okmányai 2013. január 15-ig kerüljenek átadás-átvételre a HVB székhely szerinti településének polgármestere és a megyei kormányhivatal illetékes járási hivatalának (a továbbiakban: járási hivatal) vezetője között. Az átadás-átvétel végrehajtására alakítsanak bizottságot, amelybe az átadó, illetve átvevő a megfelelő szakképzettséggel rendelkező munkavállalóját delegálja.
- A BMVB titkársága 2013. január 4-ig dolgozzon ki a HVB Szervezeti és Működési Szabályzatának elkészítésére vonatkozó „Ajánlás”-t és küldje meg a HVB-k elnökeinek.
- A HVB-ok ülései 2013. január 31-ig kerüljenek összehívásra. Az ülésre a hatályos jogszabályok és az „Ajánlás”-ban meghatározott valamennyi tag, illetve állandó meghívott kerüljön meghívásra. Az ülésen a HVB által összeállított napirendi pontokon kívül az alábbi napirendi pontok is szerepeljenek:
 - a HVB ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzatának megtárgyalása és elfogadása, amelyet **2013. február 15-ig** terjesszenek fel előzetes jóváhagyásra a BMVB titkárságán keresztül a BMVB-hoz
 - HVB 2013. évi munka és ülésterve
 - HVB tagok, illetve állandó meghívottak adatainak pontosítása a riasztás biztosítása érdekében
 - A HVB okmányok tárolási helye, illetve a kezelésükkel megbízott személy kijelölése

⁴⁵ 27. § (1) bekezdés

⁴⁶ 1. melléklet: 3.1. – 3.9.

- A BMVB titkársága 2013. március 1-jéig szakmailag vizsgálja felül és készítsen véleményt az ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzatokról, melyeket a HVB-ok által felterjesztett ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzatokkal együtt küldje meg a BMVB tagjainak a 2013. évi I. féléves ülés előterjesztéseivel együtt.
- A BMVB határozatban dönt a HVB Szervezeti és Működési Szabályzatának előzetes hozzájárulásáról vagy az általa szükségesnek tartott változtatásokról. Ezen BMVB határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül a HVB a BMVB határozatában foglaltaknak megfelelően hajtja végre az esetlegesen szükséges változtatásokat, majd azt követően határozatilag fogadja el Szervezeti és Működési Szabályzatát és terjessze fel a BMVB titkárságára
- A BMVB titkársága a felterjesztést követő 15 napon belül, szakmailag vizsgálja felül a felterjesztett Szervezeti és Működési Szabályzatokat, amennyiben azok megfelelnek a BMVB vonatkozó határozatában foglaltaknak, tárolja a hatályos iratkezelési szabályzat szerint, amennyiben nem felelnek meg a BMVB határozatban foglaltaknak, hajtja végre a szükséges intézkedéseket.
- A HVB-ok elnökei 2013. január 31.-ig a HVB titkári feladatok ellátására jelöljön ki egy személyt, majd nevezze ki. A jelölt kinevezését megelőzően a BMVB honvédelmi és katasztrófavédelmi elnökhelyetteseihez terjessze fel javaslatát, egyetértési joguk gyakorlása érdekében.
- Valamennyi feladat szervezése és végrehajtása során a HVB-ok elnökei tartsanak folyamatos kapcsolatot a katasztrófavédelmi elnökhelyetttessel, tájékoztassák a tervezett, illetve végrehajtandó feladatokról. A katasztrófavédelmi elnökhelyettesek fordítsanak kiemelt figyelmet a HVB-ok meg-, illetve újjáalakulására⁴⁷ szakmailag, illetve a rendelkezésére álló eszközökkel támogassák a HVB-ok elnökének tevékenységét. [37]

3.2.2. 2013. évben végrehajtott feladatok

A Hvt. 25. § (1) és 28. § (1), Kat. 10. §, 12. § (1) a), a BMVB működésére vonatkozó III-B-20/8-1/2012. nyilvántartási számú Szervezeti és Működési Rendjének (a továbbiakban: SZMR) 3. pontja alapján, valamint HM VH, és a BM OKF által meghatározottakkal összhangban a HVB-ok elnökeinek és elnök-helyetteseinek (honvédelmi és katasztrófavédelmi) elméleti felkészítése került végrehajtásra. A felkészítésen részt vettek a

⁴⁷ Jelenleg Békés Megyében 9 járás van, tehát ennek megfelelően 9 HVB is, viszont a járási rendszert megelőzően a megyében 8 HVB működött, ezért 1 járásban (Gyomaendrődi Járás) nem újjáalakításra került a HVB, hanem megalakításra

katasztrófavédelmi megbízottak is. A felkészítés a MVB elnöke által jóváhagyott, „Felkészítési Terv” alapján, 2013. január 14-én került lebonyolításra a Békés Megyei Kormányhivatalban. A HVB-ok át-, illetve újjá alakuló üléseit 2013. január 31.-ig megtartották. A HVB-ok az SZMSZ-eiket a meghatározott határidőre felterjesztették. A BMVB 2013. március 29-i ülésén megtárgyalta a szükségesnek tartott javítások a HVB-ok elnökeivel közlésre került, melyet követően ennek megfelelően módosították és április havi üléseiken elfogadták. Ezek után a titkárság a végrehajtást ellenőrizte és mivel kifogást nem talált kijelenthető, hogy valamennyi HVB az előírt tartalommal és formával rendelkező SZMSZ alapján végzi a tevékenységét. A HVB-ok gazdasági ügyeit a megyei kormányhivatal intézi, ezáltal jobban tervezhető vált a működéshez, illetve a szakmai tevékenységekhez szükséges források felhasználása. [35]⁴⁸ Az át-, illetve megalakuló ülésen még csak formálisan, míg a többi üléseken már teljes jogkörrel részt vettek a HVB-ok honvédelmi elnökhelyettesei is. Békés megyében a 4. képen látható Önkéntes Művelti Tartalékos katonák látják el a HVB-ok honvédelmi elnökhelyettesi feladatokat. *„A hivatásos és szerződéses állományon alapuló, korszerű haderőnek szerves része az önkéntes tartalékos rendszer.”* [38]⁴⁹ Ennek megfelelően a 2013-ban a védelmi igazgatásban is megkezdett folyamat tovább tart a jövőben is, hiszen bebizonyosodott, hogy a HVB-ok honvédelmi jellegű tevékenységét az Önkéntes Művelti Tartalékos katonák hatékonyan képesek támogatni.

4. kép: A Békés Megyei HVB-ok honvédelmi elnök-helyettesei, a területi katonai igazgatási összekötő osztály, osztályvezetője, valamint a BMVB honvédelmi referense és titkára

Készítette: a szerző, Forrás: [39]

⁴⁸ 32. § (2) bekezdés

⁴⁹ 1. melléklet 16. pont

A HVB-ok operatív munkaszerveik felkészítését a saját munkaterveik alapján végrehajtották. A HVB-ok 2013-ban 1 át-, illetve megalakuló, 2 soros és 1 soron kívüli⁵⁰ ülést tartottak.

Az átalakulási folyamatok összegzéseként kijelenthető, hogy a BMVB megteremtette a feltételeit a saját, illetve HVB-ok át-, illetve megalakulásának és a folyamatos működésnek. Valamennyi HVB a súlyának megfelelően kezelte a 2013. január 1-jét követő szervezeti átalakítással járó feladatokat.

A HVB-ok elkészítették, illetve módosították a működésük jogszerűségét biztosító okmányait, a jogszabályoknak, illetve a közjogi szervezetszabályozóknak megfelelően.

Véleményem szerint kijelenthető, hogy a BMVB, valamint a HVB-ok a hatályos jogszabályok keretei között végzik tevékenységüket. A BMVB folyamatosan kontrolálja a HVB-ok tevékenységét.

A 2013-ban olyan jellegű valós esemény még nem volt, ami a HVB-ok működést indokolták volna, ellenben több alkalommal került sor katasztrófavédelmi, honvédelmi, illetve védelmi igazgatási típusú gyakorlatra, amelyek hozzájárultak az érintetteknek a feladatrendszer megértésében.

⁵⁰ Az BMVB 2013. február 20-án 10.00-ra soron kívül ülésezett, amelyen a megyében illetékességi területtel rendelkező vízügyi igazgatóságok és a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság az alábbiakról tartott beszámolót:

- a.) a várható ár és belvízi helyzetről, kockázati helyszínekről,
- b.) a felkészülés érdekében tett katasztrófavédelmi, vízügyi előkészületekről,
- c.) a további felkészülés feladatairól,
- d.) a védekezési feladatokra igénybe vehető erőkről, eszközökről.

Az ülésen a Békés Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ igazgató-helyettese beszámolt az esetleges védekezés során igénybe vehető – általuk nyilvántartásba vett – személyek létszámáról.

Az ülésen a BMVB 1/2013 (II. 20.) számon elfogadott határozatával utasította a HVB-kat, hogy 2013. február 26-ig hívjanak össze üléseket és a MVB által megtárgyalt napi rendi pontokat saját illetékességi területük vonatkozásában tárgyalják meg.

4. AZ „EGYÜTTMŰKÖDÉS A VÉDELMI IGAZGATÁSBAN – 2013.” GYAKORLAT JELENTŐSÉGE A JELENLEGI STRUKTÚRA HATÉKONYABBÁ TÉTELE SZEMPONTJÁBÓL

„.... Az ember különben sem akkor fejlődik, amikor előadásokat hallgat, hanem amikor végigcsinál, megél valamit, és tapasztalatokat szerez.”

Laurent Gounelle [1]⁵¹

A BMVB felismerve, hogy a HVB-ok átalakítása során azok tagjainak és állandó meghívottjainak, valamint a titkárság személyi állományának összetételében, továbbá a védelmi igazgatás területi és helyi szintű irányítási rendszerében lényeges és meghatározó mérvű változások voltak szükségesnek tartotta egy gyakorlat végrehajtását. Egy olyan gyakorlatét, amely a megyére általánosan jellemző veszélyeztető hatás okozta kártételek elleni védekezésen keresztül, a védelmi igazgatási szempontokat állítja a középpontba.

A gyakorlatok nyilván a megelőzés jegyében, a felkészülés előtérbe helyezésével kell, hogy végrehajtásra kerüljenek. Ezt a véleményemet támasztja alá az alábbi gondolat is: „.....a megelőző időszak feladata mindazon védelmi képesség kialakítása, amely a katasztrófák megelőzését szolgálja, továbbá a mentés, az adott településen a védekezés során szükségessé váló képességek megteremtése, illetve a lakosság felkészítése a veszélyekre és az irányadó magatartási szabályokra.” [40]⁵²

Természetesen a felkészítéseket központi szinten is fontos tartják, ezért 2013-ban több ilyen szintű gyakorlat is lebonyolításra került, a BMVB által szervezett gyakorlatot megelőzően is, amelyeket a 2. sz. melléklet foglal össze. A védelmi igazgatásban kulcsszerepet betöltő személyek (MVB elnökök és tagok, HVB elnökök, a polgármesterek és jegyzők), valamint a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi igazgatásban közreműködők részére meghatározott rendben, formában, gyakorisággal és tartalommal kell katasztrófavédelmi felkészítéseket tartani. [41]⁵³

Személy szerint egyetértek a védekezési feladatokban résztvevők felkészítésére vonatkozóan azzal az állásponttal, amely az alábbiak szerint fogalmaz:

⁵¹ <http://www.citatum.hu/szo/tapasztalatokat> (Letöltés ideje: 2013. november 1.)

⁵² 175. oldal

⁵³ 57. § - 61. §

„A védelmi felkészítés a lakosság szélesebb körén túlmenően kiterjed a megelőzési, védekezési, helyreállítási feladatokban munkakörük ellátása egy állampolgári kötelezettségük, esetleges önkéntességük kapcsán résztvevőkre. Célja ezeknek a csoportoknak a megismertetése a védelem országos, megyei és helyi rendszerével, a védekezés rendjével, a védelmi feladataikkal, valamint a védelmi feladatok során megvalósítandó együttműködés szabályaival.” [42]⁵⁴

A védelmi igazgatás felkészítése során, véleményem szerint kiemelten figyelemmel kell lenni arra, hogy a védelmi igazgatás működése (hatás és jogköre) mire terjed ki. Ez az alábbiak szerint foglalható össze:

„A védelmi igazgatás szervezetének működése kiterjed az állam normál (béke) időszakát veszélyeztető valamennyi helyzetre. A veszélyhelyzeteket megelőző időszakban a megfelelő felkészülés, míg a veszély kezelésében a hatáskörrel rendelkező szervek azonnali, hatékony és szervezett beavatkozása szükséges.” [43]⁵⁵

4.1. A gyakorlat előkészítése

A gyakorlat előkészítését, megszervezését és lebonyolítását a titkárság végezte.

A titkárság a 2013. évi munka, ülés-, és ellenőrzési tervéhez kapcsolatos előterjesztésbe beépítette a gyakorlat végrehajtását, mint végrehajtandó feladatot, valamint a gyakorlat pénzügyi és anyagi biztosítása érdekében a BMVB 2013. évi költségvetésével kapcsolatos előterjesztésben betervezte ezeket a költségeket. A BMVB a 2013. március 29-i soros ülésén – más egyéb napirendi pontok mellett – megtárgyalta a titkárság előterjesztéseit és azokat a *Békés Megyei Védelmi Bizottság 2013. évi munka, ülés-, és ellenőrzési tervéről szóló 2/2013. (III. 29.) számú* [44], valamint a *Békés Megyei Védelmi Bizottság 2012. évi költségvetésének teljesüléséről és a 2013. évi költségvetés elfogadásáról szóló 3/2013. (III. 29.) számú* határozataival [45] elfogadta.

A BMVB elnöke jóváhagyta a gyakorlat alapszituációját és meghatározta a gyakorlat időpontját. Ezen felhatalmazások alapján a titkárság, egyeztető tárgyalásokat kezdett a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal (a továbbiakban: KÖVIZIG), amellyel közösen kialakításra került a gyakorlat részletes alapszituációja.

⁵⁴ 77. oldal

⁵⁵ 87. oldal

A BMVB elnöke az „Együttműködési és Védelmi Igazgatási Gyakorlat 2013” (EVIG-2013) végrehajtásáról szóló 4/2013. (VIII. 6.) számú intézkedésében [46] (a továbbiakban: intézkedés) az alábbiakra intézkedett a gyakorlat végrehajtására vonatkozóan:

- a gyakorlat céljaira
- a gyakorlat fő részeire (időszakaira):
- a gyakorlatban részt vevő szervekre/szervezetekre
- a gyakorlat logisztikai és anyagi biztosítására
- a gyakorlat értékelésére

A titkárság két alkalommal egyeztetett a HM VH Védelmi Igazgatási és Koordinációs Igazgatóság igazgatójával. Az egyeztetéseket szakmai szempontok és a központi szervek által szervezendő gyakorlatok és az EVIG-2013 gyakorlat megfelelő harmonizálása indokolták.

Az egyeztetéseket követően a titkárság elkészítette a gyakorlat „Előzetes elgondolását”, melyben kiemelten kezelte a BM OKF által megadott szakmai iránymutatásokban meghatározottakat, a megelőzés és felkészülés, valamint a katasztrófaveszély és veszélyhelyzet időszakaira vonatkozóan. Ehhez adott támpontot a Dr. Tóth Ferenc tű. dandártábornok, BM OKF országos polgári védelmi főfelügyelő, 2012. június 28-i előadása, amelyet a Fővárosi, megyei védelmi bizottsági titkárok, titkárhelyettesek és a helyi védelmi bizottságok elnökhelyettesi beosztására kijelölt állomány továbbképzésén tartott.

„A megelőzés és felkészülés

- Érintett szervek katasztrófavédelmi felkészítésének összehangolása
- Polgármesterek védelmi felkészülésének irányítása (éves terv)
- Riasztás, értesítés és tájékoztatás biztosítása
- Más megyékkel történő együttműködési feltételek biztosítása
- Területi polgári védelmi szervezetek létrehozása
- Védekezéshez szükséges vezetési rendszer fenntartása

Katasztrófaveszély, veszélyhelyzet

- Védekezési feladatok meghatározása és ellenőrzése
- KKB döntések kezdeményezése
- HVB-k és polgármesterek tevékenységének koordinálása
- Helyreállítással kapcsolatos feladatok meghatározása”[47]⁵⁶

⁵⁶ 22. és 23. oldal

Az „Előzetes elgondolás” az intézkedéssel együtt megküldésre került a gyakorlat végrehajtására kijelölt szervek, szervezetek részére. Az „Előzetes elgondolás” és az intézkedés megküldését követően tervezgetető értekezlet került lebonyolításra a gyakorlatban résztvevő szervezetek kijelölt képviselőivel, amely során elmondhatták észrevételeiket és javaslatukat. A gyakorlatba bevont szervek, szervezetek képviselői a gyakorlat külső helyszínein bejárást hajtottak végre. Az észrevételek és a javaslatok figyelembe vételével a titkárság elkészítette a gyakorlat „Levezetési Tervét”, melyet a BMVB elnöke hagyott jóvá. A titkárság a kormányhivatal főigazgatója egyetértésével és jóváhagyásával a gyakorlat logisztikai, anyagi és pénzügyi feladatainak előkészítésébe és végrehajtásába bevonta a BMVB logisztikai munkacsoportját.

4.2. A gyakorlat végrehajtása

A gyakorlat végig igazodott az alapszituációhoz, vagyis az árvízi helyzet kialakulásához. Ezt úgy igyekeztünk a valósághoz leginkább közelíteni, hogy a KÖVIZIG-től kapott közlések (tájékoztatások) aszerint készültek, ahogy azt a valós élethelyzetekben a szakemberek által szerzett tapasztalatok diktálták. Nyilván a közlések tartalmi csak időugrásokkal voltak értelmezhetőek (pl.: I. fokú készülségből II. fokú készülségbe helyezésre nem 15 percen belül kerül sor).

A védelmi igazgatás reakciót döntően befolyásolta az „Active Guardian 13” (a továbbiakban: AG 13) gyakorlat⁵⁷, hiszen már ekkor különleges jogrendi időszakban volt – az AG 13 alapján - az ország, így mi is. Ez azt jelentette, hogy a BMVB operatív munkaszervei közül az általános munkacsoport, a logisztikai munkacsoport, a katonai igazgatási munkacsoport, a lakosságtájékoztatási és kommunikációs munkacsoport, valamint a gazdaság-mozgósítási munkacsoport már aktivizálásra kerültek. A BMVB, Sarkad HVB, Gyula HVB és Békéscsaba HVB Katasztrófavédelmi Operatív Törzsei (a továbbiakban: Kat.Op.T.) az EVIG-2013 gyakorlat keretében kerültek aktivizálásra. A BMVB tagjainak értesítését a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság végezte, az elérhetőségüket is tartalmazó névjegyzék alapján, mely meg felelt az erre vonatkozó közjogi szervezetszabályozó vonatkozó előírásával. [48]⁵⁸

A KÖVIZIG a közléseit már 2013. október 14-én megkezdte. A KÖVIZIG a közlései során folyamatosan, az ágazati jogszabályokban és egyéb közjogi szervezetszabályozókban

⁵⁷ Egyoldalú, - többfokozatú, - több nemzeti, - a Honvédelmi Minisztérium Közigazgatási Döntés-előkészítő Rendszere elemeivel együttműködő, - önkéntes tartalékos katonák (ÖMT-ÖVT) felkészítésével és gyakoroltatásával egybekötött, - számítógéppel támogatott (CAX) törzs- és rendszervezetési gyakorlat.

⁵⁸ 114. pont

meghatározottak szerint hajtotta végre a feladatait. A védekezés irányítása kapcsán végig betartásra került, hogy a belügyminiszter vagy a KKB, az árvíz- és belvízvédekezés műszaki feladatainak országos irányítását az Országos Vízügyi Főigazgatóság (a továbbiakban: OVF) és az annak bázisán létrehozott – a KKB NVK ár- és belvizek elleni védekezési munkabizottságaként működő – Országos Műszaki Irányító Törzs (a továbbiakban: OMIT), valamint a területileg illetékes vízügyi igazgatóságok (a továbbiakban: VIZIG) útján látja el. [49]⁵⁹ A közlések hatására 2013. október 15-én a BMVB Kat.Op.T. a Békés MKI állományával részleges aktivizálásra került. A további közlések indokolták a BMVB, Sarkad HVB, Gyula HVB és Békéscsaba HVB Kat.Op.T.-nek teljes aktivizálást, melyre 2013. október 16-án 7⁴⁵-től került sor.

2013. október 16-án minden olyan feladat végrehajtásra került, amely az érintett szervek és a védelmi igazgatás rendszerében megjelenhet (I, II, III fokú és rendkívüli árvíz védekezés, katasztrófaveszély megállapítás, veszélyhelyzet kihirdetésének kezdeményezése).

A gyakorlat – többek között – kitért, a Magyar Honvédség erőinek és eszközeinek alkalmazásának eljárási rendjére az árvízi védekezés során. A gyakorlat ezen eleménél tudtam hasznosítani a 2013. szeptember 18-án megrendezésre került *Munkaműhely a honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer és a védelmi igazgatás aktuális kérdéseiről* címmel, Budapesten megrendezett konferencián elhangzottakat, melyen személyesen is alkalmam volt részt venni, valamint a szentesi MH II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezrednél tett látogatásunkat.⁶⁰

A gyakorlat bemutató napjára 2013. október 17-én került sor. Erre a napra, a védelmi igazgatásban megyei szinten érintett valamennyi szerv/szervezet, a megyében közvetlenül árvízzel veszélyeztetett települések (13) polgármesterei, valamint a média kaptak meghívást. A jelenlévőknek Sarkad Város közigazgatási területén az alábbiak kerültek bemutatásra:

- Sarkad HVB és Sarkad Város települési ügyeletek bemutatása
- A kitelepítés elrendelését követően felállításra kerülő regisztrációs hely bemutatása
- A településre bevezető (és egyben kivezető) utakon felállított, a rendőrség által működtetett Ellenőrző Átengedő Pont (EÁP) bemutatása
- A kárterületre történő be- és kiléptetés rendjének bemutatása
- KÖVIZIG bemutatója (szádfalverés és bontás, vízminőség helyreállítás).

⁵⁹ 1. melléklet 1. pont

⁶⁰ 2013. október 8-án a titkárság szervezésében nyílt alkalom a Békés megyében érintett szervek/szervezetek részvételével, az ezred technikai eszközeinek megtekintésére és az igénybevételükkel kapcsolatos eljárási rend megismerésére.

A gyakorlattal összefüggésben jelentkező és végrehajtott feladatokat összegezve kijelenthető, hogy egy ilyen jellegű gyakorlat végrehajtásának az igénye felmerült a területi és helyi szinten tevékenykedők részéről egyaránt. A gyakorlat bemutatta az érintetteknek a helyüket és szerepüket a védelmi igazgatás jelenlegi szervezetében. A gyakorlat során a kommunikáció, mint a vezetés és vezetettség egyik alapvető eleme is fontos szerepet kapott, hiszen a veszélyhelyzeti kommunikáció a külön erre a célra kialakított rendszereken (Marathon Terra, EDR rádió) keresztül zajlott. A gyakorlatban részt vevők az EDR rendszer jogszerű használói (Békés Megyei Rendőr-főkapitányság, Békés MKI és helyi szervei, a BMVB elnöke és titkársága, valamint a KÖVIZIG).[50]⁶¹ Az EDR rendszer használata megfelelt a felhasználókkal szembeni követelményeknek, amelyhez hozzájárult az is, hogy a BMVB által határozatilag elfogadott „*Békés Megyei Védelmi Bizottság Infokommunikációs Terve*” alapján a védelmi igazgatásban résztvevő szervek, minden hónap második munkanapján kommunikációs gyakorlatot hajtanak végre a titkárság koordinálásával. [51]

A Marathon Terra rendszert védelmi célokra hozták létre, független, zárt, megbízható, fájltypus korlátozás nélküli adatforgalmazásra képes informatikai rendszerként. [52]⁶² A Kat. Vhr. 9/A. § (6) bekezdésében meghatározottaknak is érvényt szereztünk azzal, hogy a védelmi célú infokommunikációs rendszereket alkalmaztuk. Természetesen az ebben rejlő lehetőségek kihasználása alapvető feladatunk és érdekünk is. Továbbá ezzel is hozzá járulhatunk Magyarország Kiberbiztonsági Stratégiájában megfogalmazottak gyakorlati szintű megvalósulásához, hiszen ezek az infokommunikációs rendszerek kormányzati információs rendszerek, melyek védettsége nagyobb fokú a más rendszerekhez viszonyítva. [53]⁶³

A gyakorlatot végrehajtó szervek, kijelölt munkatársaik által, képet kaptak a saját szervezetükre háruló feladatokban részt vevők feladat végrehajtásáról.

Az együttműködés rendje is gyakorlásra került, melynek során a személyes kapcsolatok ápolására és kialakítására is lehetőség nyílt.

A gyakorlat természetesen értékelésre került, melyet a BMVB határozatilag elfogadott. [54]

A gyakorlat során alapvető hibák nem voltak, a felmerülő hiányosságok a működési feltételek hiányosságaira, illetve a védelmi igazgatásban újonnan megjelentek tapasztalatlanságára voltak vissza vezethetőek.

⁶¹ III. melléklet I. 1.1, 2.2., 2.3., 6.3., 9.2.

⁶² 2. § (2) bekezdés

⁶³ 1. melléklet 11. pont i) alpont

5. BÉKÉS MEGYE VÉDELMI IGAZGATÁSI RENDSZERÉNEK HATÉKONYSÁGÁT ELŐSEGÍTŐ JAVASLATOK

*„A kritizálás elvakít, az elemzés viszont
felnyitja az ember szemét.”*
Robert Toru Kiyosaki [1]⁶⁴

A beosztásomban eltöltött idő alatt szerzett tapasztalataim, a védelmi igazgatás területi és helyi szinteken tevékenykedők észrevételei és a gyakorlatok (AG 13 és EVIG-2013) során szerzett tapasztalatok, valamint a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen folytatott tanulmányaim során szerzett ismeretek alapján fogalmazom meg azon véleményeimet és javaslataimat, amelyek – reményeim szerint – hasznosak lehetnek a jövőbeni feladataink ellátása során.

5.1. A területi szint működésére valamint működtetésére vonatkozó észrevételek és javaslatok

A védelmi igazgatás jelenlegi formájában még nagyon rövid ideje funkcionál, és mivel ezalatt az idő alatt, „éles” helyzetben sem került alkalmazásra megyénkben, nem tudok olyan jellegű következtetéseket levonnia, amely a szervezeti struktúrának az esetleges hiányosságaira vonatkozna.

Ellenben a „normál” időszak tervezési és szervezési, valamint a védelmi igazgatás tágabb értelemben vett feladataira vonatkozóan alakultak ki véleményeim és javaslataim, melyek az alábbiak:

- Amit a titkárság napi munkavégzése szempontjából fontosnak érzek az a MVB elnök helyettesítésének a kérdése. A védelmi igazgatás területi és helyi szintjén jelentkező feladatokban a MVB elnök szerepe döntő. A MVB elnökre kormány megbízotti minőségében is sok feladat hárul, amelyek azt eredményezik, hogy a védelmi igazgatást érintő ügyviteli, illetve ügyrendi kérdések megfelelő szintű ellátása sok időt és energiát vonnak el tőle. Ezen leterheltség, valamint a tevékenységek tervezhetősége érdekében a MVB elnökének ilyen jellegű feladataiban történő helyettesítésére alkalmas személy lehetne a Kormányhivatal főigazgatója. A főigazgató egyrészt tagja a MVB-nek, másrészt a teljes kormányhivatali apparátus felett diszponál. Van rálátása a MVB operatív munkacsoportjainak működésére (a munkacsoportokba beosztottak jelentős része a

⁶⁴ [http://www.citatum.hu/szerzo/Robert Toru Kiyosaki](http://www.citatum.hu/szerzo/Robert_Toru_Kiyosaki) (Letöltés ideje: 2013. november 1.)

kormányhivatal alkalmazottja, valamint a pénzügyi főosztályra, amely főosztály a MVB pénzügyekkel kapcsolatos feladatait is ellátja.

- Ez az észrevételem és javaslatom személyes jellegű (bár a honvédelmi referenssel történt beszélgetésünk alapján ő is osztja a véleményem), amely a MVB titkárság állományának képzettségére vonatkozik. A megfelelő előképzettség és gyakorlat hiánya erősen érződik a tevékenységünkön. Mindenképpen előre mutatónak tartanám, hogy a szakterületre vonatkozó képzés előzze meg a kinevezéseket. A munkavégzésünk során vélelmezem, hogy nagyban hozzá járulna a hatékonyabb munkavégzéshez.
- Véleményem szerint a gazdaságmozgósítási feladatok végzésére egy hivatásos állományú (véleményem szerint tiszthelyettes vagy zászlós) alkalmazása a titkárságon indokolt lenne. A jövőben ez a részterület szükségszerűen átalakításra szorul, amely komoly leterheltséget jelent most is a későbbiekben nyilván még nagyobb lesz.
- A területi polgári védelmi szervezetek lehetséges alkalmazásával kapcsolatos ez a javaslatom. Több megyéből, így Békés megyéből, is több területi polgári védelmi szervezet került alkalmazásra a dunai árvíznél. Tapasztalat volt, hogy az útbaindításukra és a kezdeti kiadások fedezetére nem volt megfelelő pénzügyi háttér biztosítva. Véleményem szerint szükséges lenne egy olyan pénzügyi alap megteremtése, amely ezeknek a költségeknek a fedezetét szolgálná. Ezt az összeget éves szinten a megyei kormányhivatal költségvetésében lenne célszerű megjeleníteni.
- A Kat. Vhr. 9. § (1) j) pontja a MVB elnökének meghatározza, hogy a katasztrófavédelmi operatív feladatainak ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot kell fenntartania, míg a Kat. Vhr. 11. § (1) g) pontja a HVB elnökének határozza meg, hogy a katasztrófavédelmi operatív feladatainak ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot kell fenntartania. Ezek a feladatok elodázhatatlanok, hiszen a vezetettség hiánya beláthatatlan következményekkel járna egy esetlegesen bekövetkező és a védelmi igazgatás aktivizálását igénylő káresemény során. Ennek elkerülése érdekében a titkárság kezdeményezésére a 2013. évi MVB költségvetésben szerepeltettük a 9 HVB és 1 MVB vezetési pont elégséges és egységes elvek szerinti kialakítását. A titkárság a Békés MKI és a kormányhivatal informatikai szakembereivel közösen kidolgozta a vezetési pontokkal szemben elvárt minimális technikai és infokommunikációs szintet. Ezt követően felmérésre kerültek a már rendelkezésre álló eszközök, majd ennek ismeretében kezdődtek

meg a beszerzések és a telepítések. Elmondható, hogy Békés megyében valamennyi vezetési pont betölti a funkcióját, de természetesen a MVB lehetőségeinek függvényében még folytatódnak a jövőben az indokolt fejlesztések.

5.2. A helyi szint működésére vonatkozó észrevételek és javaslatok

- Az 5.1. pontban már említettem a titkárság állományának képzettségére vonatkozó véleményem. Ezt fenntartom a HVB-ok elnökei, helyettesei és titkárai vonatkozásában is. Úgy tudom, a képzések központilag történő tervezése és szervezés már folyamatban van. Ennek ellenére vagy ezzel összhangban úgy vélem, hogy a központilag megszerzett elméleti ismereteket, megyei szinten folyamatosan szükséges gyakorlati tapasztalatokkal bővíteni, amelynek kezdeményezése és végrehajtása (végrehajttatása) a területi szint, azaz a MVB feladata.
- A MVB infokommunikációs tervének HVB szintű adoptálását indokoltnak tartom, mely elsősorban a saját munkacsoportjaira, az illetékességébe tartozó településekre, a helyi szintű védelmi igazgatás szereplőire, illetve a szomszédos HVB-okra vonatkozó adatokat tartalmazna. Ez is természetesen csak, akkor tölti be funkcióját, ha folyamatosan naprakész állapotban van. Véleményem szerint ez a dokumentum lehetne önálló irat is, de képezhetné a HVB általános munkacsoport ügyeleti feladatait taglaló „Szolgálati Utasítás” mellékletét is.
- A HVB-ok szintjén több olyan feladat jelentkezik, amelynek a megoldását azon a szinten kell megoldani. Véleményem szerint a HVB-oknak rendelkezniük kellene, egy meghatározott éves pénzügyi kerettel, melynek a felhasználását megelőző tervezési feladatok, a felhasználás, majd az elszámolás is az ő hatáskörükbe lenne utalva. Ez több szempontból is hasznos lenne, egyrészt érvényesülhetne a szubszidiaritás elve, másrészt a HVB-oknak lehetőségük lenne arra, hogy a saját adottságaik (földrajzi, gazdasági, stb.) figyelembe vételével hozzák meg a felkészülést és a végrehajtást segítő döntéseiket.
- Az előző gondolathoz kapcsolódik a HVB szinten tervezett és végrehajtott gyakorlatok is. Úgy vélem ez azért lenne célszerű, mert a HVB-ok és a települések közvetlenül vennének részt a gyakorlat tervezésébe és szervezésébe, valamint végrehajtásába, melyek által mélyülnének az ismereteik, fejlődnének az együttműködési rendszereik és kapcsolataik, és nagyobb tapasztalatot szereznének a védelmi igazgatást érintő feladatok jogszerű és szakszerű végrehajtásában.

Ebben a fejezetben a véleményeimet, benyomásaimat és javaslataimat fogalmaztam meg. Ahogy a fejezet mottója is megfogalmazza, nem kritizálni akartam a jelenlegi védelmi igazgatást, hiszen jelenlegi formájában még nagyon rövid ideje működik, ellenben azokat a meglévő, illetve prognosztizálható jelenségeket jelezni, amelyek az eddig eltelt idő alatt tapasztalt(unk)am.

Tettem konkrét javaslatokat is, amelyek a szervezet működésére, illetve annak támogatására irányultak.

Természetesen ezeknek az elképzeléseknek a megvalósulása csak részben múlik rajtunk, de ami a mi szintünkön végrehajtható, azokat a jogszabályok keretei között, az ésszerűséget szem előtt tartva, a konstruktivitás elvét érvényesítve meg tesszük.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK, MEGÁLLAPÍTÁSOK

„Ne azt gondoljuk, hogy szeretném, hanem azt, hogy akarom! Ne azt gondoljuk, hogy megtehetném, hanem azt, hogy meg tudom tenni!”
Guillaume Musso [1]⁶⁵

A dolgozatomban bemutatam, hogy Magyarországon és ezen belül Békés megyében, milyen veszélyeztető tényezőkkel kell számolni, mivel úgy vélem, hogy alapvetően ezek határozzák meg a jövőben a védelmi igazgatás aktuális céljait, feladatát és szervezetét. A veszélyeztető tényezők elemzése során egyértelművé vált - több a témában ismert szaktekintély véleményével egyezően -, hogy a biztonságot csak komplexen értelmezhetjük napjainkban. Az is kijelenthető, hogy a felgyorsult világunkban az új veszélyeztető hatások rövid időn belül megjelenhetnek a mindennapokban. Ezek a megállapítások természetesen determinálják a védelmi igazgatás valamennyi területét. A veszélyeztető hatások bemutatása és elemzése alapján belátható, hogy elodázhatatlan volt a nemzetgazdasági alrendszer, a katonai válsághelyzet-kezelési alrendszer és a polgári válsághelyzet-kezelési alrendszer kialakítása a védelmi igazgatás rendszerén belül. A jelenleg működő rendszerben markánsan jelen van még egy tárca, történetesen a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium is. A védelmi igazgatásban megjelenő és fennálló sokrétűség szükségessé teszi a tárcák közötti folyamatos egyeztetést, annak érdekében, hogy a kijelölt célok és azok végrehajtása a területi és helyi szinteken is egységes értelmezésben kerüljenek végrehajtásra.

A dolgozatom kiterjedt a történelmi áttekintésre is. A vonatkozó fejezetben bemutatott történelmi korok mindegyikében találtam a védelmi igazgatás mai rendszerére – még, ha kezdetleges formájában is – hasonlatos elemeket. Megállapítható, hogy a magyar történelemben – társadalmi berendezkedésektől függetlenül - mindig fontos szerep jutott a védelmi igazgatásnak, így kialakulhatott annak hagyománya és megfelelő szinten (állami, kormányzati) történő kezelése. Az, hogy ma az állami dominancia jellemzi a területi és helyi szintjeit a védelmi igazgatásnak, azt is mutatja, hogy az állam nagyobb szerepet kíván vállalni azokból a feladatokból, amelyek biztosítják a védelmi igazgatást érintő események komplex kezelését.

Látható, hogy minél kisebb a háborús veszélyeztetettség az országnak, annál nagyobb teret kaphatnak a „civil” jellegű káresemények megelőzésére, felszámolására és azokat követő

⁶⁵ <http://www.citatum.hu/kategoria/Motivacio/7> (Letöltés ideje: 2013. november 1.)

helyreállításra fordítható humán és anyagi források. Úgy ítélem meg, hogy a magyarországi védelmi igazgatás is ebbe az irányba tart, nyilván folyamatosan szem előtt tartva és nem kizárva, a honvédelmi jellegű eseményeket sem.

Ahogy a világ számos országában, így hazánkban is az a szemlélet erősödik - szerintem helyesen -, hogy az állam a kompatibilitást preferálja (pl.: katonai helikopterek beszerzése során fontos szempontként kezeli a katasztrófavédelmi helyzetekben történő alkalmazhatóságot is), hiszen, ezáltal hatalmas összegeket lehet megtakarítani. Nyilván ez feltételezi, hogy a védekezésbe betervezett szervek/szervezetek humán és technikai eszközeiről folyamatos és naprakész nyilvántartásokkal kell rendelkeznie az adott védekezés irányításáért feladatkörében elsődlegesen felelős szervezetnek. Mivel ezek az események eszkalálódhatnak, illetve kiterjedhetnek, emiatt meghaladhatja az elsődleges védekezésért felelős(ek) lehetőségeit, ezért célszerű lenne ezeket az adatokat a védelmi igazgatás területi és helyi szintjein kezelni.

A BMVB által szervezett gyakorlat létjogosultsága nem vonható kétségbe. Békés megyében – miként a többi megyében is – olyanok kerültek a védelmi igazgatás rendszerébe, akik közül kevésnek volt kapcsolódása ehhez a területhez. Ez vonatkozik a titkárságra is és a HVB-ok elnökeire, honvédelmi-, és katasztrófavédelmi elnökhelyetteseire, illetve titkáira egyaránt. A központilag szervezett felkészítések és gyakorlatok úgy vélem hasznosak és szükségesek voltak az elméleti ismeretek elsajátításához, viszont – jellegükből adódóan - nem voltak kellően gyakorlatiasak. Ezt a hiányt igyekeztünk pótolni a BMVB által szervezett gyakorlattal, hiszen nekünk volt lehetőségünk a megyére vonatkozó konkrét helyszínt és a megyére jellemző természeti jellegű veszélyeztetést a gyakorlat középpontjába állítani. Ez azért is fontos, mert a gyakorlatba bevontak és a bemutató napra meghívottak is nagyobb empátiával viseltettek, hiszen a szimulált helyzet a megye szinte valamennyi települését érinthetné, akár mint védekező és kitelepülő, akár mint befogadó.

A HVB-ok azon tagjainak, akik ebben az évben kerültek a védelmi igazgatásba – és ők alkotják jelenleg a nagyobb hányadot – most volt először alkalmuk egy ilyen jellegű tevékenység végrehajtására, illetve megismerésére. Úgy vélem az ilyen jellegű gyakorlatok elősegíthetik a tapasztalatszerzést, illetve a szükséges ismeretek elsajátítását és begyakorlását.

A gyakorlat alátámasztotta azt a törekvést a BMVB-nak, (amely a titkárság kezdeményezésére indult) hogy kiemelt hangsúlyt kell fektetni a védelmi igazgatás infokommunikációjára. Ennek érdekében megyénkben a hatékonyabb irányítás és vezetés támogatására a titkárság kidolgozta, a BMVB védelmi igazgatásra vonatkozó infokommunikációs tervét. A tervben meghatározottakat a BMVB határozattal fogadta el. A

terv egyik lényeges eleme a havi rendszerességgel végrehajtásra kerülő kommunikációs próba, amely során a Marathon Terra és az EDR rádió rendszereken zajlik a kommunikáció. Úgy gondolom, azzal, hogy lépésről-lépésre bemutattam az EVIG-2013 előkészítését, lebonyolítását és értékelését, sikerült a szakterületen szolgáló kollégák részére hasznos információkkal és ötletekkel szolgálnom.

A gyakorlat az érintett szervek/szervezetek kijelölt állománya és a gyakorlat vezetőségének döntése értelmében „JÓ” értékelést kapott. A gyakorlat célkitűzéseiben megfogalmazottak az elvárható mértékben megvalósultak.

Természetesen ez nem azt jelenti, hogy úgy a területi, mint a helyi szinten ne lennének javításra szoruló elemek. Ezeket a jövőben folyamatosan és szisztematikusan tervezzük javítani. A 2014. évre is tervezünk gyakorlatot, a HVB és települések feladataira koncentráltan. A védelmi igazgatás, mivel szerves része a közigazgatásnak nem lehet elkülönülten kezelni, és ez igaz a gyakorlatok, gyakorlások rendszerére is. Véleményem szerint a 2013. évben végrehajtott gyakorlatok hasznosak voltak a védelmi igazgatás szempontjából, ugyanakkor azt is tapasztaltam, hogy a számukat és időtartamukat tekintve a „civil” elemeket túlterhelte. Ez egyrészt azért volt, mert a Járási Hivatalokat az alaptevékenységükhöz szükséges feltételek kialakítása is nagy kihívás elé állította, másrészt a napi tevékenységük (ügyfélforgalom, egyéb hivatali kötelezettségek, stb.) nem szünetelt a gyakorlatok ideje alatt. Megoldás lehetne, ha ezek a gyakorlatok központi szinten (HM, BM, KIM, majd ezt követően kormányzati) kerülnének egyeztetetten megtervezésre és lebonyolításra egy meghatározott időintervallumban (pl.: minden év június hónapjának második hete). Ebben az időszakban lehetne az ügyfélforgalmat korlátozni, illetve valamennyi tárca ehhez tudná igazítani saját munkatervét, így elkerülhetővé válnának az egyidejűségek.

Az utolsó fejezetben kitértem a bennem megfogalmazódott véleményekre, illetve az általam javasolt módosításokra, melyek a védelmi igazgatás működésére és az esetlegesen jelentkezhető feladatok megoldására irányultak.

A dolgozatomban választ kerestem arra, hogy a védelmi igazgatás jelenlegi struktúrájának a kialakítását mi(k) indokolták, illetve ezeknek az átalakításoknak köszönhetően a mai kornak megfelelő rendszert sikerült-e kialakítani.

A dolgozatom eredményeként kijelenthetem, hogy a védelmi igazgatás átalakítása indokolt volt, melynek kiemelt oka a hazánkban is egyre gyakrabban és szélsőséesebb formában jelentkező katasztrófák voltak.

A dolgozat készítése során folytatott kutatásaim eredményeként, valamint a 2013. év természeti katasztrófáinak (Dunai árvíz, márciusi rendkívüli téli időjárás) felszámolása során

tapasztaltakra kijelenthetem, hogy a védelmi igazgatás jelenlegi szervezeti formájában alkalmas alaprendeltetésének betöltésére.

JAVASLATOK A DOLGOZAT FELHASZNÁLÁSÁRA

A dolgozatom felhasználását, illetve hasznosítását az alábbi formákban javaslom:

- A hivatásos katasztrófavédelmi szervek védelmi igazgatási témakörű felkészítése során,
- A polgári védelmi szervezetekbe beosztottak védelmi igazgatási témakörű felkészítése során,
- Védelmi igazgatási tanulmányokat folytatók részére,
- A védelmi igazgatásban tevékenységet folytatók részére.

A kutatásomat és a dolgozatomat 2014. március 5-én zártam le, az azt követő jogszabályi és egyéb változásokat nem tartalmazza.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] CITATUM idézetek

Forrás: www.citatum.hu

[2] Magyar Értelmező Kéziszótár, 5. változatlan kiadás, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982, I-II. kötet, ISBN 963 05 3028 7

[3] Dr. Szigeti Lajos: Védelmi igazgatási kislexikon; Egyetemi tansegédlet, Budapest, 2003.

[4] Ficzer Lajos: A Magyar közigazgatási jog Általános rész. ORISIS Kiadó, Budapest, 2000.

[5] Magyarország Alaptörvénye

[6] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény

[7] Forrás: Támad a víz: képek és videók Körmentől és környékéről

http://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/arviz_belviz_raba_vedekezes_vas_megye

(Letöltés ideje: 2013. május 23.)

[8] Dr. Gyenes Zsuzsanna szerk.: Nemzeti katasztrófa kockázat értékelés, Magyarország, Budapest, 2011. BM OKF

[9] Dr. Muhoray Árpád: A polgári védelem helye és szerepe, feladatai hazánkban a XXI. század első évtizedében. *Polgári Védelmi Szemle*, Budapest, 2010

Forrás: <http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.mpsv.hu%2Fletoltes%2Fpvszemle2010%2Fpvs2010.pdf&ei=OgGAUtzon-W04ASiroEQ&usq=AFQjCNFLzJwWFOilbMuN937dzSBoVtnTrA&sig2=18MQYf75crt1gN3K6j9bBQ&bvm=bv.56146854,d.Yms>

(Letöltés ideje: 2013. november 10.)

[10] Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat

[11] Forrás: "Az elnököt is értesíteni kellene" - 2001. szeptember 11. a pilótafülkéből

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20110909-usa-szeptember-11-a-terrortamadas-tortenete.html>

(Letöltés ideje: 2013. szeptember 11.)

[12] A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény

- [13] A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról szóló 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet
- [14] Békés Megyei Védelmi Bizottság Területi Veszélyelhárítási Terv (Ügyiratszám: BEB/11/58-1/2013.)
- [15] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet
- [16] A települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról szóló 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet
- [17] Hahn István: A hadművészet ókori klasszikusai, Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1963
- [18] Forrás: Elveszett római légió bázisát találták meg
http://mult-kor.blog.hu/2013/07/05/elveszett_romai_legio_bazisat_talaltak_meg
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)
- [19] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1435. évi (I.) II. törvénycikk hogy minden harminczhárom jobbágy után egy jól felfegyverzett lovast kell hadba küldeni.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=613>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)
- [20] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1518. évi (bácsi) I. törvénycikk katonákat a jobbágyok száma szerint kell tartani.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=1370>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)
- [21] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1526. évi X. törvénycikk végszükség esetében a jobbágyokat fejenként kell háboruba vinni. Valamennyi jobbágnak egyenként készen kell lennie.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=1460>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)
- [22] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1868. évi XLII. törvénycikk a népfelkelésről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5364>
(Letöltve: 2013. szeptember 13.)
- [23] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1868. évi XL. törvénycikk a véderőről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5362>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 13.)

- [24] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1912. évi LXIII. Törvénycikk a háboru esetére szóló kivételes intézkedésekről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=7188>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 15.)
- [25] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8096>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 12.)
- [26] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1946. évi I. törvény Magyarország államformájáról
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8219>
(Letöltés ideje: 2013. szeptember 15.)
- [27] Dr. Lakatos László ezredes: Védelmi igazgatás (egyetemi jegyzet), Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem nyomdája, 2001
- [28] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1960. évi IV. törvény a honvédelemről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8433>
(Letöltve: 2013. október 22.)
- [29] Forrás: *Magyar Törvénytár*, 1976. évi I. törvény a honvédelemről
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8509>
(Letöltés ideje: 2013. október 22.)
- [30] Dr. Muhoray Árpád: A katasztrófavédelem aktuális feladatai, *Hadtudomány online*, 2012. Elektronikus szám
Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2012_e.html *Rendvédelem alfejezet*
(Letöltés ideje: 2013. november 10.)
- [31] Dr. Endrődi István: A magyar önkéntes polgári védelmi szervezetek szerepe hazánkban, az új katasztrófavédelmi törvény alapján, *Védelem online*,
Forrás: http://www.vedelem.hu/?pageid=tanulmany_index
(Letöltés ideje: 2013. november 10.)
- [32] A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény
- [33] A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról szóló 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat
- [34] A Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról szóló 1525/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat

- [35] A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet
- [36] A járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet
- [37] A Békés Megyei Védelmi Bizottság illetékességi területén működő 2013. január 1-jén meg-, illetve újjáalakuló Helyi Védelmi Bizottságok feladatairól szóló 7/2012. (X. 26.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság határozat
- [38] Magyarország Nemzeti Katonai stratégiájának elfogadásáról szóló 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat
- [39] Forrás: A szerző által készített kép
A készítés ideje: 2013. október 1.
- [40] Kozák Attila – Dr. Hornyacsek Júlia: A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. *Bolyai Szemle*, 2012. XXI. évf. 2. szám, Budapest, 2012. NKE,
Forrás: http://drhornyacsek.hu/sajat%20publikaciok/kozak_hornyacsek.pdf
(Letöltés ideje: 2013. július 31.)
- [41] A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet
- [42] Dr. Hornyacsek Júlia-Dr. Csépainé Széll Pálma-Veres Viktória: Közigazgatási vezetők felkészítése a védelmi feladatokra. – Kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához, ZMNE, Vegyi- és Katasztrófavédelmi Intézet, Budapest, 2009. ISBN: 978-963-7060-76-2
- [43] Dr. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere; Budapest Egyetemi jegyzet, 2005.
- [44] A Békés Megyei Védelmi Bizottság 2013. évi munka, ülés-, és ellenőrzési tervéről szóló 2/2013. (III. 29.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság határozat
- [45] A Békés Megyei Védelmi Bizottság 2012. évi költségvetésének teljesüléséről és a 2013. évi költségvetés elfogadásáról szóló 3/2013. (III. 29.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság határozat
- [46] Az „Együttműködési és Védelmi Igazgatási Gyakorlat 2013” (EVIG-2013) végrehajtásáról szóló 4/2013. (VIII. 6.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság Elnöki intézkedés

- [47] Dr. Tóth Ferenc t. dandártábornok, BM OKF országos polgári védelmi főfelügyelő: Tapasztalatok és a megújult veszélyhelyzet-kezelés, kockázatkezelés – előadás, *Fővárosi, megyei védelmi bizottsági titkárok, titkárhelyettesek és a helyi védelmi bizottságok elnökhelyettesi beosztására kijelölt állomány továbbképzése*, Budapest, 2012. június 28., BM OKF
- [48] Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv készenlétbe helyezéséről, a különleges jogrend bevezetésére történő felkészülésének szabályairól, valamint személyi állományának értesítéséről szóló 30/2013. (VII. 5.) ORFK utasítás
- [49] A vízkárelhárítás országos irányításának szervezeti és működési szabályzatáról szóló 7/2012. (II. 10.) BM utasítás
- [50] A kormányzati célú hálózatokról szóló 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet
- [51] A Békés Megyei Védelmi Bizottság Infokommunikációs Tervének Elfogadásáról szóló 9/2013. (VIII. 6.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság határozat
- [52] A Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszer és a Marathon Terra védelmi igazgatási célú infokommunikációs alkalmazás létrehozásáról és üzemeltetéséről szóló 32/2011. (XII. 2.) BM utasítás
- [53] Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat
- [54] Az „Együttműködés a Védelmi Igazgatásban 2013” gyakorlat értékeléséről szóló 20/2013. (XI. 8.) számú Békés Megyei Védelmi Bizottság határozat

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Békés megye településeinek katasztrófavédelmi besorolás
2. sz. melléklet: A Békés megyei védelmi igazgatást 2013. évben érintő gyakorlatok

1. SZ. MELLÉKLET

Békés megye településeinek katasztrófavédelmi besorolása

Fsz.	Település	Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek										Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek										Egyéb eredetű veszélyek			Kritikus infrastruktúra			
		árvíz	villámárvíz	belvíz	helyi vízkár	rendkívüli időjárás	földtani veszélyforrások					a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem			más létesítmény (ipari, mezőgazdasági) általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata	távolság nuk- leáris létesít- ménytől		közlekedési útvonalak és csomópontok			a Kat. IV. fejezetének hatálya alá nem tartozó, katonai célból üzemeltetett veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmények	felszíni és felszín alatti vizek (elsősorban ivóvízbázisok) sérülékenysége	humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány	a riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség	a lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	a közlekedés sérülékenysége	a lakosság ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
1.	Almáskamarás			III.		III.				III.									III.					III.	III.		III.	III.
2.	Battonya			II.		II.							-	II.				III.	II.			II.	II.		III.	III.	III.	II.

3.	Békés	II.		II.		III.	II.							-	III.				III.	II.				III.		III.	II.		I.
4.	Békéscsaba	II.		II.		III.								II.	II.				II.	II.	II.			II.		III.	I.		I.
5.	Békéssámson			II.		III.													III.	III.			III.	III.		III.	III.		II.
6.	Békésszentánrás	II.		II.		III.													II.	II.				III.		III.	II.		II.
7.	Bélmegyer	II.		II.		III.														III.				III.		III.	III.		II.
8.	Biharugra	III.		III.		III.														III.				III.		III.	III.		III.
9.	Bucsa	III.		II.		III.														III.	III.			III.		III.	III.		II.
10.	Csabacsüd			III.		III.													III.	III.				III.		III.	III.		III.
11.	Csabaszabadi			III.		III.														III.				III.		III.	III.		III.
12.	Csanádapáca			III.		III.				III.										III.			III.	III.		III.	III.		III.
13.	Csárdaszállás	III.		II.		III.								-					III.	III.				III.		III.	III.		II.
14.	Csorvás			II.		III.													III.	II.				III.		III.	II.		II.
15.	Dévaványa	II.		II.		III.													III.	III.	III.			II.		III.	III.		II.
16.	Doboz	II.		II.		III.														III.				III.		III.	III.		II.
17.	Dombegyház			III.		III.														III.			III.	III.		III.	III.	III.	III.
18.	Dombiratos			III.		III.														III.				III.		III.	III.		III.
19.	Ecségfalva	II.		II.		III.														III.	III.			II.		III.	II.		II.
20.	Elek			III.		III.														III.			III.	III.		III.	III.	III.	III.
21.	Füzesgyarmat	III.		II.		III.								II.					III.	III.	III.			II.		III.	III.		II.
22.	Gádoros			III.		III.													III.	III.			III.	III.		III.	III.		III.
23.	Gerendás			III.		III.														III.			III.	III.		III.	III.		III.
24.	Geszt	III.		III.		III.														III.				III.		III.	III.		III.
25.	Gyomaendrőd	II.		I.		II.								-	II.				II.	II.				II.		III.	II.		I.
26.	Gyula	II.		III.		III.								-	II.				III.	II.				I.		III.	I.	III.	I.
27.	Hunya			II.		III.														III.			III.	II.		III.	III.		II.
28.	Kamut			II.		III.														III.				III.		III.	III.		II.
29.	Kardos			III.		III.													III.	III.				III.		III.	III.		III.
30.	Kardoskút			III.		III.						I.	II.	II.					III.	III.			III.	III.		III.	III.	III.	I.
31.	Kaszaper			III.		III.				III.										III.				III.		III.	III.		III.
32.	Kertészsziget	II.		II.		III.														III.				II.		III.	III.		II.

33.	Kétegyháza			II.		III.										III.	III.				III.	II.		III.	III.		II.
34.	Kétsoprony			I.		III.						-	-				III.					III.		III.	III.		I.
35.	Kevermes			III.		III.			III.			-	-				III.	III.				III.	III.		III.	III.	III.
36.	Kisdombegyház			III.		III.											III.					III.		III.	III.		III.
37.	Kondoros			I.		III.							-				III.	II.					III.		III.	III.	I.
38.	Körösladány	II.		II.		III.						II.	II.				III.	II.	III.			II.		III.	III.		II.
39.	Körösnagyharsány	II.		II.		III.											III.	III.				II.		III.	III.		II.
40.	Köröstarcsa	II.		II.		III.												II.				III.		III.	III.		II.
41.	Körösújfalú	II.		III.		III.											III.	III.				II.		III.	III.		II.
42.	Kötegyán	III.		III.		III.											III.	III.	III.			II.		III.	III.		II.
43.	Kunágota			III.		III.												III.				III.	III.		III.	III.	III.
44.	Lókösháza			III.		III.							III.				II.	III.				III.	II.		III.	III.	III.
45.	Magyarbánhegyes			III.		III.											III.	III.				III.		III.	III.		III.
46.	Magyardombegyház			III.		III.												III.				III.		III.	III.		III.
47.	Medgyesbodzás			III.		III.			III.									III.				III.		III.	III.		III.
48.	Medgyesegyháza			III.		III.			III.								III.	III.				III.		III.	III.		III.
49.	Méhkerék	III.		III.		III.											III.	II.				II.		III.	III.		II.
50.	Mezőberény	II.		II.		III.											II.	II.				II.		III.	III.		II.
51.	Mezőgyán			III.		III.												III.	III.			III.		III.	III.		III.
52.	Mezőhegyes			II.		II.											III.	III.				II.		III.	III.		II.
53.	Mezőkovácsháza			II.		III.						-	II.				III.	III.				II.		III.	III.		II.
54.	Murony	III.		II.		III.						-					III.	III.				III.		III.	III.		II.
55.	Nagybánhegyes			III.		III.			III.									III.				III.		III.	III.		III.
56.	Nagykamarás			III.		III.			III.									III.				III.		III.	III.		III.
57.	Nagyszénás			III.		III.						-	II.				III.	III.				III.		III.	III.		II.
58.	Okány	II.		II.		III.							II.				III.	III.				II.		III.	III.		II.
59.	Orosháza			II.		III.					I.	-	II.				III.	II.				II.		III.	I.	III.	I.
60.	Örménykút	III.		III.		III.												III.				III.		III.	III.		III.
61.	Pusztaföldvár			III.		III.			III.				III.				III.	III.				III.	III.		III.	III.	III.
62.	Pusztatottlaka			III.		III.												III.				III.		III.	III.		III.

63.	Sarkad	II.		II.		III.											III.	III.	III.			II.		III.	II.		I.
64.	Sarkadkeresztúr			II.		III.											III.	III.				II.		III.	III.		II.
65.	Szabdkígyós			III.		III.				III.							III.	III.				III.		III.	III.		III.
66.	Szarvas	II.		I.		III.						-	II.				III.	II.	III.			II.		III.	I.		I.
67.	Szeghalom	II.		II.		III.						-	II.				III.	II.	III.			III.	II.		III.	II.	II.
68.	Tarhos	II.		II.		III.												III.				III.		III.	III.		II.
69.	Telekgerendás			II.		III.						II.	-				III.	III.				III.		III.	III.		II.
70.	Tótkomlós			III.		III.											III.	III.				III.		III.	III.		III.
71.	Újkígyós			III.		III.						II.						III.				III.		III.	III.		II.
72.	Újszalonta			II.		III.												III.				III.		III.	III.		II.
73.	Végegyháza			III.		III.												III.				III.		III.	III.		III.
74.	Vésztő	III.		II.		III.											III.	III.	III.			II.		III.	II.		II.
75.	Zsadány			II.		III.							-					III.				III.		III.	III.		II.

I. osztály:	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	0	10
II. osztály:	20	0	34	0	3	1	0	0	0	0	0	5	13	0	0	0	5	15	1	0	1	25	0	0	8	0	36
III. osztály:	10	0	37	0	72	0	0	0	10	0	0	0	3	0	0	0	37	60	11	0	14	49	0	75	63	7	29
Összesen:	30	0	75	0	75	1	0	0	10	0	2	5	16	0	0	0	42	75	12	0	15	75	0	75	75	7	75

2. SZ. MELLÉKLET

A Békés megyei védelmi igazgatást 2013. évben érintő gyakorlatok

Fsz.	Dátum	Gyakorlat megnevezése
1.	2013. február 27.	Megyei és járási szintű törzsvezetési gyakorlat került végrehajtásra a MVB és HVB-ok Katasztrófavédelmi Operatív Törzseinek megalakítási helyein, a katasztrófavédelem szervezésében.
2.	2013. február 28.	Riasztási és kommunikációs gyakorlat került végrehajtásra, a katasztrófavédelem szervezésében az árvíz elleni védekezési feladatokra való felkészülés keretében a védelmi igazgatás központi, területi és helyi szerveinek bevonásával.
3.	2013. szeptember 30. - 2013. október 18.	A 2013. évre betervezett nemzetközi és országos gyakorlatok („Felkészülés 2013”, „Védelmi Igazgatás 2013” és az „ONER-3-2013”) egy gyakorlat az „Active Guardian 13” keretében kerültek végrehajtásra.
4.	2013. október 14. - 2013. október 17.	A MVB szervezésében az „Együttműködés a Védelmi Igazgatásban 2013” megyei szintű védelmi igazgatási gyakorlat.
5.	Minden hónap második munkanapja. (2013. szeptemberétől kezdődően)	A MVB infokommunikációs terve alapján védelmi igazgatási kommunikációs próba kerül végrehajtásra az érintettekkel EDR rádió és Marathon Terra rendszereken.